

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка

Кафедра теорії і методики

початкової освіти

Магістерська робота

«Розвиток дослідницької діяльності в початковій школі як чинника
підвищення ефективності освітнього процесу»

Виконала:

Здобувач: Гладуш Ніна Миколаївна

Початкова освіта

Науковий керівник

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри теорії і методики
початкової освіти
В.Ф. Решетняк

Консультант:

Допущено до захисту

«__» _____ 20__ р.

Завідувач кафедри

Дата захисту: «__» _____ 20__ р.

Національна оцінка

Кількість балів: _____ Оцінка

ECTS _____

Підписи членів комісії:

Глухів 2023 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. Теоретичні основи розвитку дослідницької діяльності в початковій школі як чинника підвищення ефективності освітнього процесу	7
1.1. Характеристика базових засад дослідницької діяльності	7
1.2. Особливості включення учнів початкової школи в дослідницьку діяльність	13
1.3. Використання дослідницької діяльності в початковій школі на сучасному етапі	22
РОЗДІЛ II. Практичні засади розвитку дослідницької діяльності в початковій школі	31
2.1. Програма дослідження стану використання дослідницької діяльності в практиці роботи початкової школи	31
2.2. Стан використання дослідницької діяльності в практиці роботи початкової школи	35
2.3. Методичні рекомендації вчителю з використання дослідницької діяльності в практиці роботи початкової школи	38
ВИСНОВКИ	46
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	49
ДОДАТКИ	53-77

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сучасна освітня система повинна відповідати потребам суспільства та реалістичним можливостям навчання, забезпечувати важливість навчального матеріалу як з наукового, так і з практичного погляду. Зміст освіти повинен бути соціально орієнтованим і цілісним, враховуючи роль предметів, які вивчаються в школі. Сьогодні, в умовах складної соціально-економічної ситуації, освітня система продовжує свій шлях реформ і адаптації до вимог суспільства і прогресу науки.

Орієнтація освіти на просте засвоєння інформації, яка була актуальною десятиліття тому, вже не відповідає вимогам сучасного суспільства. Нині важливо формувати учнів, які можуть застосовувати знання, а не просто слідувати існуючим шаблонам. Тому сучасні педагоги шукають нові способи, щоб допомогти учням засвоювати навчальний матеріал, навчатися самостійно і розвивати свої здібності. Однією з таких ініціатив є використання дослідницької діяльності під час навчання молодших школярів.

Ця ідея має давнє коріння в історії освіти. Видатні педагоги минулого, включаючи Я. А. Коменського, Дж. Локка, Ж. Ж. Руссо, Й. Г. Песталоцці та К. Д. Ушинського, вже вчили нас спиратися на чуттєве пізнання світу навколо нас під час навчання учнів.

Ці видатні педагоги, з яких кожен мав свої унікальні погляди на освіту, дійсно акцентували на важливості чуттєвого пізнання світу навколо нас під час навчання учнів.

Я. А. Коменський (1592-1670): Відомий як "батько сучасної педагогіки", Коменський акцентував на важливості сприйняття світу через чуття та власний досвід. Його праця "Велика дидактика" визначала необхідність педагогічного процесу відповідно до індивідуальних особливостей учнів.

Дж. Локк (1632-1704): Локк висловлював ідеї про те, що розум людини народжується "табула раса" – як чистий аркуш, на якому формуються

враження через чуттєве сприйняття. Його ідеї знайшли втілення в пізніших течіях, таких як емпіризм.

Ж. Ж. Руссо (1712-1778): У своїй праці "Еміль, або Про виховання" Руссо підкреслював важливість природного розвитку та чуттєвого відчуття світу. Він пропагував ідею "натурального виховання", що ґрунтується на природних потребах та інстинктах дитини.

Й. Г. Песталоцці (1746-1827): Песталоцці визнавав важливість об'єктивного сприйняття реальності через чуття. Він розглядав навчання як органічний процес, що повинен враховувати індивідуальні особливості та потреби дитини.

К. Д. Ушинський (1824-1871): Ушинський наголошував на особистісному розвитку дитини та визнавав значення чуттєвого пізнання вихованців. Він вважав, що навчання має ґрунтуватися на життєвому досвіді та власних враженнях дітей.

Ці підходи відображають спроби поєднати навчання з чуттєвим сприйняттям світу, враховуючи природні здібності та індивідуальність кожного учня. Вони дали поштовх розвитку сучасних методик навчання, які також намагаються враховувати ці принципи.

Вітчизняна наука охоплює багатий досвід вивчення особливостей формування пізнавальної, дослідницької діяльності дітей (П. Гальперін, А. Запорожець, А. Савенков, К. Ушинський, Н. Тализіна). Проблемі формування дослідницьких умінь молодших школярів присвячені наукові праці В. Андрєєва, Н. Головізніна, А. Зимової, Л. Богоявленської, Н. Новікова, А. Савенкова, А. Подд'якова, О. Савченко та ін. Серед досліджень останніх років, присвячених проблемі формування дослідницьких умінь в молодшому шкільному віці, можна виділити роботи Н. Бібік, А. Гладкової, Н. Семенової, О. Савченко та ін.

Вітчизняна наука, зокрема в галузі педагогіки, має значний обсяг досвіду вивчення особливостей формування пізнавальної та дослідницької діяльності дітей. В цьому контексті видатні вчені, такі як П. Гальперін, А. Запорожець, А.

Савенков, К. Ушинський, Н. Тализіна, працювали над розкриттям принципів та методів виховання та навчання, спрямованих на розвиток дослідницьких здібностей у дітей.

Професор П. Гальперін вніс вагомий внесок у вивчення психології навчання та розвитку мислення. Він розробив теорію психічних операцій, яка стала важливою основою для розуміння формування пізнавальних процесів у дітей.

Академік А. Запорожець вивчав проблеми психології навчання, а його робота "Основи педагогіки" містить важливі концепції щодо виховання та розвитку особистості дитини, зокрема розвитку пізнавальних здібностей.

К. Ушинський, визнаний вчений-педагог, також приділяв увагу формуванню дослідницьких умінь учнів. Він вважав, що навчання повинно сприяти розвитку самостійності та активності дитини.

Дослідження проблеми формування дослідницьких умінь молодших школярів отримали подальший розвиток в роботах таких сучасних вчених, як В. Андрєєв, Н. Головізнін, А. Зимова, Л. Богоявленська, Н. Новіков, А. Савенков, А. Подд'яков, О. Савченко. Їхні дослідження спрямовані на вдосконалення методів і засобів формування дослідницьких умінь учнів, особливо в молодшому шкільному віці.

Роботи Н. Бібік, А. Гладкової, Н. Семенової, О. Савченко також стали важливим внеском у вивчення проблеми формування дослідницьких умінь у молодших школярів, розширюючи розуміння педагогічних підходів та методик в цьому напрямку.

Аналіз методичної літератури та спостереження за навчальним процесом показують, що питання формування дослідницьких навичок у молодших школярів в процесі дослідницької роботи все ще потребує більш докладного дослідження. Вчителям часто важко ефективно використовувати різноманітні матеріали та допомагати учням свідомо засвоювати знання. Для досягнення глибшого розуміння знань важливо супроводжувати навчання ілюстраціями,

демонстраціями, практичними прикладами. Тому важливо пам'ятати, що «гарно того вчити, хто хоче все знати»

Отже, актуальність проблеми, її освітня значущість, необхідність формування творчої, креативної особистості зумовили вибір теми дослідження: «Розвиток дослідницької діяльності в початковій школі як чинника підвищення ефективності освітнього процесу».

Мета дослідження: розробка методичних рекомендацій вчителів з використання дослідницької діяльності в практиці роботи початкової школи.

Об'єкт дослідження – навчальна діяльність учнів початкової школи.

Предмет дослідження – дослідницька діяльність в практиці роботи початкової школи.

Відповідно до мети дослідження сформульовано основні **завдання:**

1. Схарактеризувати базові засади організації дослідницької діяльності учнів початкової школи.
2. Визначити особливості включення учнів початкової школи в дослідницьку діяльність.
3. Розкрити систему використання дослідницької діяльності в початковій школі на сучасному етапі.
4. Розробити методичні рекомендації вчителів з використання дослідницької діяльності в практиці роботи початкової школи.

Гіпотеза: дослідницька робота є чинником підвищення ефективності освітнього процесу за умов:

- а) усвідомлення вчителем значення і змісту, володіння методикою проведення дослідницької роботи з молодшими школярами;
- б) належного інформаційного і методичного забезпечення для проведення дослідницької роботи;
- в) самостійного виконання дослідницьких завдань школярами на різних етапах навчання, це забезпечує формування дослідницьких умінь молодших школярів та підвищує ефективність освітнього процесу.

Передбачувана наукова новизна та теоретичне значення одержаних

результатів полягатиме в тому, що:

– буде розроблено й обґрунтовано авторську методика використання дослідницької діяльності в практиці роботи початкової школи.

– буде змодельовано структурно-функціональний конструкт авторської методики використання дослідницької діяльності в практиці роботи початкової школи.

– буде визначено структуру досліджуваного явища як єдність низки компонентів, що перебувають у динамічному взаємозв'язку і утворюють систему використання дослідницької діяльності в практиці роботи початкової школи.

Практичне значення дослідження буде полягати в удосконаленні методики використання дослідницької діяльності в практиці роботи початкової школи.

Матеріали дослідження, його положення й висновки в перспективі можуть бути використані для подальшого впровадження в практику роботи початкової школи.

Структура та обсяг роботи. Магістерське дослідження складається зі вступу, двох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг магістерської роботи складає – 77 сторінка.

РОЗДІЛ I. Теоретичні основи розвитку дослідницької діяльності в початковій школі як чинника підвищення ефективності освітнього процесу.

1.1. Характеристика базових засад дослідницької діяльності.

Сучасна освіта націлена на вирішення важливих завдань, спрямованих на створення найбільш сприятливих умов для ефективного засвоєння знань, умінь і навичок дітьми, а також на розвиток їхнього мислення та стимулювання бажання займатися самостійною освітою. Важливо розпочати вирішувати ці завдання вже з перших класів. Учителі початкових класів розуміють, що потрібно зацікавлювати дітей на уроках, робити навчання зрозумілим, цікавим та доступним. Стимулювання пізнавальної активності стає необхідною складовою сучасного навчального процесу.

Кожна дитина народжується дослідником. Вона відчуває потяг до нових вражень, бажання спостерігати і експериментувати, допитливість і самостійність у пошуку нової інформації. Активність, характерна для дітей, є зовсім нормальною та природною. Учні завжди налаштовані на вивчення світу і прагнуть дізнатися щось нове. Ця внутрішня потреба у пізнанні через дослідництво формує дослідницьку поведінку та створює умови для розвитку навичок дослідницького навчання.

Важливе місце в сучасній педагогіці відводиться навчально-дослідницькій роботі. У сучасній освіті найбільш ефективним способом пізнання оточуючого світу є навчання через дослідження.

Що таке "дослідження"? Це вид пізнавальної діяльності, процес пошуку невідомого, отримання нових знань та інформації. Через дослідницьку роботу діти навчаються самостійно засвоювати нові способи діяльності у різних сферах культури. Цей метод передбачає організацію пошукової пізнавальної діяльності, коли вчитель ставить перед учнями завдання, які вони повинні розв'язати самостійно з використанням творчого підходу. Через дослідження діти вчаться

самостійно спостерігати, встановлювати зв'язки між предметами, робити висновки та вивчати різноманітні закономірності.

Метою дослідницької діяльності в початкових класах є стимулювання інтелектуально-творчого потенціалу учнів віком від 1-го до 4-го класу, а також розвиток та удосконалення їх дослідницьких здібностей і навичок дослідницької поведінки. Важливо створити умови для формування та розвитку дослідницьких вмінь у молодших учнів.

Діти, які проявляють інтерес до дослідницької діяльності, не обмежуються лише тими знаннями, які надаються під час традиційного навчання. Вони активно та самостійно досліджують оточуючий світ, набуваючи безцінний досвід та нові знання.

Дослідницька поведінка важлива, оскільки вона створює надійний фундамент для перетворення процесів навчання та розвитку у процеси більш вищого рівня, такі як самоосвіта і саморозвиток.

Вчитель вважає, що самостійна дослідницька робота учнів є ефективним засобом розвитку їх творчих здібностей. Вміння самостійно проводити дослідження сприяє розвитку істини і легко переносяться на різні сфери діяльності, якщо педагог створює для цього відповідні умови.

Використання методу проєктно-дослідницького навчання активізує пізнавальну діяльність дітей, робить навчальний процес цікавішим і сприяє розвитку індивідуальних якостей учнів.

Швидкі зміни в навколишньому світі вимагають від сучасної людини проявляти дослідницьку поведінку для повноцінного функціонування в сучасному суспільстві.

Дослідницька діяльність в початкових класах базується на систематичному напрямі, що активізує роль вчителя як організатора та підтримувача цього процесу. Вчитель повинен залучити учнів, показати їм важливість їхньої діяльності і надати їм впевненість у власних здібностях. Це сприяє розвитку інтересу до наукової роботи. Головний акцент має бути не на результаті, а саме

на процесі. Дослідницька діяльність в початкових класах може відбуватися під час уроків, позакласної роботи і позаурочних занять.

Функції навчально-дослідницької діяльності учнів включають навчальну, розвивальну, діяльнiсну, стимулюючу та педагогічну функції. Проведення навчальних досліджень з молодшими учнями сприяє розвитку їх дослідницької та творчої активності та пізнавальної компетенції.

Важливими методами навчання є спільні обговорення, роздуми, пошук та відкриття. Суб'єктивний характер навчання проявляється на всіх етапах, включаючи отримання та систематизацію знань, контроль та самоконтроль, оцінку та самооцінку.

Поступове навчання на кожному етапі сприяє формуванню навчально-пізнавальних мотивів, які впливають на процес і результати навчальної діяльності та спонукають школярів до зацікавленості. Учні отримують право на ініціативність, самостійність, індивідуальний пошук та творчість. Однією з ключових завдань у початкових класах є формування готовності до самостійного навчання, розвиток рівня пізнавальної культури та відповідних пізнавальних інтересів учнів.

Завданнями дослідницької діяльності є наступне:

- Розвиток учнівських здібностей аналітичного мислення, зокрема, навчання класифікувати, порівнювати та узагальнювати інформацію.
- Вивчення учнями методів дослідження та їх застосування у власних дослідженнях.
- Навчання основам оформлення учнівських наукових робіт.
- Ознайомлення з використанням інформаційних технологій під час дослідницької діяльності.
- Сприяння розвитку у дітей навичок публічного виступу та формуванню культури мовлення.

Вибір теми дослідження великою мірою впливає на результати роботи. Тема повинна бути цікавою та пізнавальною для учнів, і враховувати їхні можливості та інтереси. Темі досліджень можуть бути теоретичними, експериментальними, фантастичними та іншими, але завжди повинні стимулювати активність та пізнавальний інтерес учнів.

Педагог, який проводить таку роботу з учнями, повинен усвідомлювати, що дитячі дослідження стоять за дуже важливими і глибокими питаннями розвитку інтелектуально-творчого потенціалу особистості дітей.

Під час проведення навчальних досліджень важливо обирати методи, які найкраще відповідають конкретній ситуації та завданням дослідження. Розрізняються методи на рівні емпіричного, експериментально-теоретичного та теоретичного рівня.

Методи емпіричного рівня включають такі підходи як спостереження, інтерв'ю, анкетування, опитування, співбесіда, тестування, фотографування, рахування, вимірювання та порівняння.

Методи експериментально-теоретичного рівня включають експеримент, лабораторні дослідження, аналіз, моделювання, історичний аналіз, логічний аналіз, синтез, індукцію, дедукцію, та гіпотетичний метод.

Методи теоретичного рівня включають в себе вивчення та узагальнення, абстрагування, ідеалізацію, формалізацію, аналіз та синтез, індукцію та дедукцію.

Під час проведення досліджень діти можуть користуватися різноманітними джерелами інформації, такими як дитячі енциклопедії та довідники, які містять доступні та зрозумілі тексти на різні теми. Головною метою справжнього дослідження є спонукати дітей добувати знання самостійно. Допмагаючи маленьким дослідникам проводити спостереження, організувати експерименти та аналізувати знайдену інформацію, ми сприяємо розвитку їхнього мислення та творчих здібностей.

Умови формування дослідницьких вмінь учнів початкових класів включають наступне:

- Цілеспрямованість та систематичність.
- Вмотивованість.
- Творче середовище.
- Психологічний комфорт.
- Роль особистості вчителя та підтримка батьків.
- Врахування вікових особливостей та інтересів учнів.

Діти, які вчать у початкових класах, виявляють великий інтерес до природничих наук, і тому часто проводять свої дослідницькі роботи на свіжому повітрі або в природному середовищі. Маленькі вчені навчаються не лише спостерігати за рослинами, а й дбати про них. Вони визначають умови, необхідні для здорового зростання і розвитку конкретних видів рослин. Для проведення досліджень у початкових класах ідеально підходять такі теми, як "Домашні та свійські тварини", "Всесвіт", "Загадки рідної мови" та інші.

Дослідницькі проєкти можуть бути проведені як у великих, так і в малих групах, в парах, або навіть індивідуально. Підготовчу роботу зазвичай ведуть, використовуючи евристичні завдання та завдання, що вимагають розв'язання суперечностей. Важливою складовою є формулювання проблем та розробка схем і алгоритмів для дослідження. Під час проведення дослідницької роботи школярі виконують експерименти, що допомагає збагачувати їх життєвий досвід, підвищувати рівень підготовки до навчально-дослідницької діяльності, розвивати внутрішню мотивацію, розширювати пізнавальні інтереси, розвивати самостійне мислення та формувати творчі та аналітичні навички.

Під час навчально-дослідницької діяльності учні набувають різні вміння, такі як рефлексивні, організаційні, встановлення практичних та культурних цінностей, дослідницькі та комунікативні. Дослідницька робота повинна бути

правильно структурована та представлена, щоб діти розуміли важливість свого дослідження.

Не менш важливою є постановка мети дослідницької роботи, разом із визначенням завдань, які передбачаються для вирішення молодими дослідниками. Після цього слід описати проведені дослідження та зробити висновки, які учні мають зробити самостійно.

Для вражаючого представлення своїх результатів учні можуть використовувати інформаційні технології, і в цьому важливою є роль педагога у наданні допомоги та навчанні учнів в цьому питанні. Таким чином, діти навчаються подолати страх перед виступами перед аудиторією, вони розвивають культуру мовлення, що буде корисним і в подальшому навчанні.

1.2. Особливості включення учнів початкової школи в дослідницьку діяльність.

Для досягнення мети навчання важливо впроваджувати розвиваючі технології в освітній процес. Участь дітей у проєктній діяльності сприяє розвитку їх пізнавального інтересу та навчальних навичок, включаючи комунікативні уміння для спільної роботи в групах і навички роботи з інформацією.

Навчальний проєкт - це особлива форма організації навчального процесу, що передбачає інтегровану діяльність всіх учасників, спрямовану на досягнення певних освітніх результатів протягом певного періоду часу. Метою навчального проєктування є створення учителем умов, при яких учні набувають індивідуальний досвід участі у проєктній діяльності.

Педагогічний проєкт - це технологічно організований, комплексний процес, спрямований на досягнення суспільно значущого та ефективного освітнього результату через інноваційні методи.

Типи педагогічних проєктів можуть відрізнятися за масштабом, складністю, спрямуванням, тривалістю, формою, кількістю учасників. Вони можуть бути мегапроєктами, мікропроєктами, організаційними, науково-дослідними, освітніми, виховними, технічними, пізнавальними тощо.

Під час роботи над проєктом учні набувають низку важливих навичок, таких як рефлексія, організація, встановлення практичних та культурних цінностей, дослідницькі навички та комунікативні здібності. Проєктна робота повинна бути оформлена та представлена зрозуміло, щоб учні розуміли важливість своїх досліджень.

У початкових класах робота над проєктами може бути складною, але важливо враховувати особливості віку та психологічні особливості молодших учнів. Залучення батьків в проєктну діяльність допомагає дітям формувати навички самостійності та розвивати їхні здібності у пошуку та обробці інформації. Батьки повинні бути помічниками, а не робити все за дітей. Робота

над проектом в початкових класах допомагає дітям розвивати креативність, аналітичні навички та відповідальність. Важливо враховувати, що метод проектів сприяє формуванню самостійності та цілеспрямованості дітей в процесі навчання.

Організація проектної діяльності учнів початкових класів включає наступні етапи, які відповідають структурі навчального процесу:

- Занурення в проект: На цьому етапі визначаються теми та проблеми, над якими працюватимуть учні. Важливо враховувати їхні інтереси та зв'язок з реальним життям. При цьому, учні повинні бачити практичне застосування знань, які вони здобудуть під час проекту.
- Організаційний етап: На цьому етапі формуються групи учасників проекту, визначаються напрями роботи кожної групи, формулюються завдання, визначаються джерела інформації. Також можливо провести презентацію, на якій кожна група розповість про свій проект.
- Робота над проектом: На цьому етапі учні здійснюють пошук необхідної інформації для вирішення своїх завдань. Це може включати в себе вивчення літератури, проведення досліджень та збір даних.
- Обробка та оформлення результатів: Учні визначають способи обробки отриманих даних та підготовки результатів свого проекту. Зазвичай це включає створення презентації, демонструючи розуміння поставлених завдань і методів їх вирішення.
- Обговорення та рефлексія: На заключному етапі проекту учні обговорюють та аналізують свої результати та проект в цілому. Вони можуть обмінюватися думками, ставити запитання та рефлексувати над своєю роботою. Цей етап допомагає учням розуміти свої досягнення та виправляти недоліки.

Для стимулювання дослідницької активності та розвитку учнів початкових класів важливо надавати їм можливість виразити свої інтереси, допитливість і бажання досліджувати нову інформацію. Учні повинні отримувати підтримку та

навички для самостійного пошуку та обробки інформації. Це сприяє їхньому розвитку та саморозвитку.

Завдання для розвитку вирішення даної проблеми:

- «Подивіться на світ чужими очима»;
- «Складіть розповідь від імені іншого персонажа»;
- «Складіть розповідь, використовуючи цю кінцівку...»;
- «Скільки значень у предмета»;
- «Назвіть якомога більше ознак предмета»;
- «Тема одна - сюжетів багато».

Вправи для розвитку вміння ставити питання:

- «Які питання допоможуть тобі дізнатися щось нове про предмет?»;
- «Питання і відповіді». Відповідати хором;
- «Знайди загадане слово»;
- «Вгадай, про що запитали»;
- Поставте питання до предмету, зображеного на малюнку;
- «Питання домашніх тварин». Як ви гадаєте, які питання могли б задати вам домашні тварини, якби уміли говорити?

Вправи для розвитку умінь давати визначення поняттям:

- Розкажіть інопланетянам, у короткій формі, що таке човен, яблуко, олівець, стіл, книга і так далі;
- Найважливішим засобом розвитку умінь давати визначення поняттям є загадки;
- Твір на основі загадок, розгадування кросвордів.

Завдання для розвитку умінь класифікувати:

- «Четвертий зайвий»;

- «Продовжити рядки»;
- «Знайти помилки та прокоментувати їх».

Вправи на розвиток уваги та спостережливості:

- «Парні картинки, що містять відмінності»;
- «Знайдіть помилки художника»;
- «Знайти схожість предметів»;
- «Вчимося спостерігати».

Проекти охоплюють широкий спектр завдань, які можна умовно розділити на декілька ключових категорій:

Індивідуальні навички:

- Визначення пріоритетних завдань для власної роботи;
- Розвиток навичок самостійного критичного мислення;
- Спонування особистого інтересу та поглиблення знань у певній галузі;
- Засвоєння навичок самоорганізації та управління часом;
- Створення унікальних рішень та продуктів;
- Розвиток здатності адаптуватися до нових викликів;
- Збір та аналіз нової інформації;
- Вивчення та використання алгоритмів для вирішення завдань;
- Розвиток навичок оцінки та аналізу робіт інших;
- Збільшення активності та ініціативності.

Міждисциплінарні навички:

- Здатність інтегрувати знання з різних галузей;
- Спроможність розглядати факти, думки та ситуації з різних точок зору;

- Готовність до обговорення суперечливих тверджень.

Навички роботи в групах:

- Вміння ефективно співпрацювати в команді;
- Здатність керувати та організовувати зустрічі та дії команди;
- Активна участь у прийнятті рішень;
- Розвиток навичок співпраці та взаємодії;
- Розвиток тактичності та дипломатичності в спілкуванні;
- Керування та спрямування діяльності в межах проєкту.

Робота з самосвідомістю:

- Аналіз сильних та слабких сторін;
- Задоволення від власної роботи;
- Реалістична оцінка власних можливостей у виконанні завдань;
- Пошук відчуття власної свободи.

Навички спілкування:

- Публічна презентація роботи в доступній формі (письмово або усно);
- Розвиток навичок переконливої та логічної аргументації;
- Здатність слухати і розуміти інших, ставити запитання під час обрання і засвоєння інформації.

Навчання і розвиток учнів становлять основу педагогічного процесу, і вчителю слід завжди розмірковувати про те, як зробити навчальну діяльність цікавою та пізнавальною. Перед кожним уроком вчитель має вирішити, як побудувати заняття так, щоб воно викликало емоційне залучення учнів, позитивно впливало на їхні почуття і мислення, а також збагачувало їх досвід самостійних пошуків і роздумів. Важливо, щоб учні розуміли, що вони

самостійно будуть брати участь у подальшому розвитку науки та вирішенні завдань без чужої допомоги.

Один із важливих аспектів виховання учнів - навчити їх ставити та відповідати запитанням. Також, учні можуть навчитися розглядати актуальні проблеми сучасності, такі як екологічні проблеми, і намагатися знаходити рішення для них у парах або в групах, з взаємною перевіркою та самооцінкою. Засвоєння знань, їх систематизація та навички орієнтування в інформаційному просторі можуть бути розвинуті через метод проєкту.

Робота з невеликими обсягами проєктів може починатися ще з першого класу. Це можуть бути інформаційні проєкти, спрямовані на збір цікавої інформації, її аналіз і узагальнення. Також, це може включати пошук додаткової інформації, яка детальніше розкриває теми, пов'язані з програмою предмета "Я досліджую світ".

Працюючи разом з учнями над дослідницькими проєктами, можна навчити їх чітко структурувати роботу, визначати мету та актуальність проєкту, планувати методи роботи та ретельно виконувати їх. Один із прикладів такого проєкту - природничо-екологічний проєкт під назвою "Подорож насіння". Під час роботи над ним учні здобували знання про пристосування різних видів рослин до розповсюдження насіння, вивчали вплив середовища на цей процес. Також, вони розвивали навички вимірювання і порівняння результатів, вдосконалювали навички роботи в бібліотеці та в Інтернеті.

Під час роботи над проєктом учні отримали цікаву можливість провести спостереження за ростом рослин у шкільному саду. Серед них були різні сорти квасолі і кісточки від мандаринів. Після вивчення та аналізу цих спостережень, діти взяли за порівняльний аналіз та створення висновків. В результаті їхніх зусиль, вони змогли виростити квасолину одного зі швидкоростучих сортів.

Після цього вони провели дослідження щодо способу розмноження рослин і їхнього місця проживання, зокрема, досліджували, на яку відстань можуть розсіятися насіння від материнської рослини при різних умовах. Всі ці

результати були представлені в презентації, яка була підготовлена в рамках цього проєкту.

Важливим аспектом цієї роботи була можливість дітей розвивати такі навички, як аналіз навчальної інформації та творчий підхід до навчання. Вони також навчилися висловлювати свою думку, аргументувати її та вести дискусії. Крім того, діти навчилися шукати спільні рішення, моделювати соціальні ситуації і збагачувати свій соціальний досвід.

Цей проєкт також сприяв розвитку навичок проєктної діяльності, самостійної роботи та виконання творчих завдань.

Важливо відзначити, що ця робота вимагала інтеграції знань з різних предметів, що робить її особливо цікавою для учнів. Під час інтерв'ю діти вдосконалювали свої навички спілкування та писемного мовлення, виконуючи обов'язки журналістів.

Зокрема, опитування та анкетування допомагали дітям ознайомитися з поняттям статистичних даних. Учням також запропонували підготувати проєкти на тему: "Моє улюблене число", що сприяло підвищенню їхнього інтересу до проєктної діяльності.

У процесі роботи, діти активно дізнавалися нову інформацію, використовуючи джерела, такі як книги, фільми, бесіди з дорослими та власні спостереження.

Робота над цим соціально-виховним проєктом не тільки розвивала навички учнів, але й робила навчання захопливим та цікавим.

Під час формування проєктів найактивнішу участь взяли батьки учнів 1 класу. Підсумковий етап проводився на святі «Мій перший проєкт» у вигляді захисту найцікавіших та змістовніших проєктів. Перед цим була проведена виставка всіх дитячих робіт.

У 1 класі усі проєкти творчого характеру, вони дають учням можливість самовираження, це дуже корисно для підвищення самооцінки маленьких школярів. Серед проєктів, що викликали в першокласників пізнавальний інтерес,

можна назвати «Режим дня». Це широке поле діяльності для прищеплення дітям елементарних правил гігієни та здорового способу життя. Діти, вивчаючи свій розпорядок дня, порівнювали його з днем своїх однокласників, друзів та батьків, потім робили підсумки про необхідність дотримання режиму дня, санітарно - гігієнічних правил, оскільки вони є основою для профілактики хвороб та збереження здоров'я. Потім кожен розробляв свій режим дня, оригінально його оформляв та представляв. Результати діяльності - пізнавальна та практична корисність проекту.

У 2 класі працювали над темою: «Рослини». Проект допускає дослідницьку роботу. Діти вдома проводили досліди та спостерігали, як розвиваються рослини. Учні результати своїх спостережень оформляють у вигляді схематичних малюнків, таблиць та презентацій. Один з учнів за результатами своєї дослідницької роботи підготував презентацію на тему: «Хлорофіл», яку продемонстрував на уроці я досліджую світ. Також діти працювали над темою: «Тварини». Один з дослідницьких проектів «Для чого кішці вуса?».

Під час цієї дослідницької діяльності ми провели діагностику за наступними параметрами:

- дослідження розвитку умінь школярів у процесі проектно - дослідницької діяльності;
- дослідження мотивації;
- дослідження управління дітьми своєї пізнавальної діяльності;
- порівняльний аналіз читацької активності.

Користування комп'ютером на уроках і в позаурочний час відкриває для школярів нові можливості оформлення проєктів - створення мультимедійних презентацій у програмі Microsoft Power Point. За допомогою цієї програми можна створювати презентації у вигляді слайд - шоу, презентації з гіпертекстом, вмикати звук, відео і різні види графіки. Велика роль відводиться педагогу. Авторитет вчителя базується на вмінні стимулювати ті види розумової активності дітей, у яких вони самі особисто зацікавлені , щоб досягти успіху в

практичній діяльності. Педагог стає ініціатором цікавих починань, винахідливості та творчої фантазії. Головною метою вчителів є не передача знань, а організація пошукової діяльності дітей. Учитель сам повинен володіти методами досліджень, шукати розв'язання проблем. Педагог має бути зацікавлений в інтелектуальній діяльності, мати високу культуру мислення і не менш важливо бути терплячим.

Саме в основі проєктно - дослідницької діяльності лежить розвиток пізнавальних навичок, уміння самостійно конструювати свої знання, орієнтуватися в інформаційному просторі, розвиток критичного та творчого мислення, уміння побачити, сформулювати і розв'язати проблему, уміння приймати відповідальність за свої рішення.

1.3. Використання дослідницької діяльності в початковій школі на сучасному етапі.

Дослідницька діяльність справді є вищою формою самоосвіти для школярів. Формування дослідницьких навичок у учнів – це процес, який вимагає часу та уваги. Сучасна освіта наголошує на розвитку у дітей здатності самостійно мислити, здобувати та застосовувати знання, аналізувати рішення та планувати дії, а також співпрацювати у групах різного складу. Вчителю необхідно систематично формувати дослідницькі навички у своїх учнів. Важливо не пригнічувати творчість дітей, а навпаки, підтримувати її та сприяти розвитку. Діти повинні відчувати свою здатність, вірити у себе та свої можливості. Для досягнення цього вчителю корисно використовувати вислови підтримки, такі як "Блискуче!", "Чудово!", "Грандіозно!", "Ти – молодець!" і т.д.

Дослідницька діяльність повинна бути захоплюючою, цікавою та корисною для дітей. Для цього учням можна запропонувати обрати самостійно одну з тем для свого дослідження. Наприклад, питання "Чому плаче хмаринка?", "Скільки коштує тістечко?", "Який одяг пасує моїй ляльці?" можуть бути відмінними стартовими точками для досліджень.

Вчитель повинен допомогти дитині зрозуміти, що завдяки старанням, консультаціям з учителем, друзями та батьками, а також вивченню необхідної літератури, дитина може знайти відповіді на свої питання та зробити висновки з багатьох аспектів свого дослідження. Такий підхід сприяє розвитку аналітичного мислення та підтримує дітей в їхньому пошуку знань та розв'язанні питань.

Використання проєктної діяльності вирішує відразу кілька завдань у сфері навчання та виховання:

- Кожен учень може проявити себе як творча особа;
- Кожен учень залучений до діяльності яка йому більше подобається;

- Здобування знань дітьми будується на принципах проблемного навчання;
- В учнів розвиваються навички самостійної роботи в розумовій та вольовій сферах;
- Учні вчаться самовираженню, самовизначенню, самореалізації;
- Робота над проектом виховує цілеспрямованість та ініціативність;
- Фундаментальні знання зв'язуються з емоційною пам'яттю.

У вчителя з'являється можливість спостерігати, порівнювати та діагностувати, а школярі, зосереджені розв'язанням задачі, не підозрюють, що педагог їх діагностує, вони працюють і тим самим демонструють свої істинні предметні навички та комунікативні здібності повністю.

Після завершення роботи над проектними завданнями та спостережень за дітьми, ми переконалися в численних перевагах проектного навчання та виховання:

Підвищення результатів навчання та виховання учнів: Проектне навчання дозволяє досягти кращих результатів у навчанні та вихованні. Воно створює умови для розвитку індивідуальних здібностей дітей та формує навички "завжди бути успішними." Крім того, воно сприяє розвитку ключових компетентностей та готує учнів до реальних життєвих ситуацій.

Наближення навчального процесу до життя: Проектне навчання дозволяє наблизити навчання до реального життя та потреб учнів. Вчитель може адаптувати навчальний матеріал до реальних життєвих ситуацій, роблячи навчання цікавим та змістовним. Проектна діяльність робить процес набуття знань простим і доступним.

Інтеграція навчальних предметів: Проекти можуть об'єднувати різні навчальні предмети, створюючи інтегративний підхід до навчання. Вони можуть охоплювати предмети як "Я досліджую світ," мистецтво, інформатику, дизайн, технології та інші. Це допомагає учням бачити зв'язки між різними галузями знань.

Персоналізація проєктів: Проєктне навчання ґрунтується на потребах, мотивації та інтересах конкретного учня або класу. Немає заздалегідь розробленого планування проєктів, оскільки вони розвиваються на основі потреб і інтересів учасників. Це дозволяє зробити навчання більш індивідуалізованим та цікавим.

Всі ці фактори підтверджують, що проєктне навчання є ефективним методом, який розвиває учнів та готує їх до подальших викликів у житті.

Звісно, ніхто інший, як сам школяр, не зможе відчутти, побачити та оцінити свою роботу, але дуже важливо зацікавити дитячими дослідженнями батьків учнів, можна організувати презентацію досліджень для однокласників та батьків.

Найпоширеніші види навчальних досліджень у 1-4 класах:

- за місцем проведення – урочні та позаурочні;

Урочні:

Опис: Це заняття, яке проводиться в межах офіційного навчального розкладу в класній кімнаті або спеціальному навчальному приміщенні.

Приклад: Урок математики, який проводиться в класі, відповідно до розкладу занять.

Позаурочні:

Опис: Це активності, які відбуваються поза основним навчальним розкладом, такі як гурткова робота, екскурсії, спортивні заходи тощо.

Приклад: Колективна екскурсія учнів до музею в позаурочний час.

- за часом – короткочасні та довготривалі;

Короткочасні заходи:

Опис: Діяльність, яка відбувається протягом короткого періоду часу, зазвичай тривалістю не більше одного уроку.

Приклад: Інтерактивна лекція чи демонстрація експерименту на уроці фізики.

Довготривалі заходи:

Опис: Активності, що тривають протягом тривалого періоду, можливо, кілька тижнів або навіть місяців.

Приклад: Проведення проектного тижня або місяця, присвяченого вивченню конкретної теми.

- за темою – предметні та вільні;

Предметні заняття:

Опис: Активності, спрямовані на вивчення конкретної навчальної теми чи предмету.

Приклад: Урок літератури, на якому вивчається конкретний твір або автор.

Вільні заняття:

Опис: Діяльність, яка дозволяє учням вибирати тему чи напрямок свого дослідження.

Приклад: Проектна робота, де учні самостійно обирають тему та методи дослідження.

- за кількістю учасників - індивідуальні, групові та колективні.

Індивідуальні заходи:

Опис: Діяльність, в якій учень працює самостійно, без участі інших учнів.

Приклад: Індивідуальне завдання чи самостійна робота.

Групові заходи:

Опис: Діяльність, в якій учні об'єднуються в групи для спільного вирішення завдань.

Приклад: Груповий проект з історії, де кожна група вивчає певний період.

Колективні заходи:

Опис: Активності, які залучають всю групу чи клас.

Приклад: Театралізована постановка, організація свята чи спортивний турнір, в якому бере участь весь клас.

Усі навички дослідницької діяльності школярів сприяють формуванню їхніх життєвих компетенцій.

У першому класі важливо створити ефективний перший етап навчання, який буде сприяти розвитку загально-логічних вмінь учнів. Варто звернути увагу на проведення самостійних занять з урахуванням завдань, спрямованих на розвиток важливих навичок, таких як порівняння, класифікація та узагальнення.

Під час уроків, школярі повинні отримувати уявлення про ознаки та властивості предметів, а також розуміти, як проводити порівняння та класифікацію речей, а також вивчати причини та наслідки подій. Для досягнення цієї мети, можна використовувати різні методи навчання, такі як міні-дослідження, міні-проекти з дослідницьким характером, гру-дослідження, спостереження, колективний навчальний діалог, розгляд предметів, а також створення проблемних ситуацій.

У поурочній діяльності можна використовувати ігри-заняття, індивідуальне складання схем, виготовлення моделей з різних матеріалів, створення виставки дитячих робіт та проведення екскурсій. Важливо зазначити, що така робота проводиться під керівництвом педагога, який пропонує загальну тему та обмежує обсяг роботи з огляду на особливості учнів першого класу.

Однією зі цих ігор є "Гра «Букет»":

Дорогі діти, уявіть, що у вас в руках квітка. Одну квітку можна легко переламати та викинути, але якщо всі разом спробувати переламати, то це буде важко. Ця гра нагадує нам про те, що окремо кожного з нас можуть образити чи скривдити, але коли ми тримаємося разом, ніхто не може нас подолати, і ми разом подолаємо всі труднощі.

Давайте зіберемо ці "квіти" у букет, який стане символом нашої дружби та єдності.

Ще одна цікава гра - "Гра «Добра тварина»":

Діти, ставши в коло, беруться за руки та уявляють, що вони - одна велика тварина. Ми послухаємо, як ця тварина дихає. Усі прислухуються до власного дихання та дихання своїх сусідів.

Тепер послухаємо, як ця тварина дихає разом! Вдих - учні роблять крок вперед, видих - крок назад.

Таким чином ми навчаємося, що як і велика тварина, у нас всіх б'ється добре серце, і разом ми утворюємо сильний і єдиний організм.

І на завершення "Гра «Своєю добротою поділись»":

Діти закривають очі, простягають руки та уявляють, що вони тримають маленькі сонечка на долонях. Через їх пальці йде тепло, і руки розслабляються.

Потім діти уявляють, що у них в животі плаває повітряна кулька. Під час вдиху ця кулька піднімається, а під час видиху опускається. Дихання стає спокійним та рівномірним.

Ці ігри не лише зацікавлять дітей, але й сприятимуть зміцненню їхніх стосунків та розвитку важливих соціальних навичок.

На другому етапі навчального процесу використовуються різноманітні методи та форми діяльності. У рамках урочної діяльності, діти залучаються до навчальної дискусії, міні-досліджень, спостережень за планом, а також розповідей дітей та педагога. У позаурочній діяльності використовуються індивідуальне складання моделей та схем, міні-доповіді, екскурсії, рольові ігри та експерименти.

Важливо враховувати, що залучення дітей до навчально-дослідної діяльності має бути диференційованим і гнучким, враховуючи індивідуальний дослідницький досвід кожного школяра. Тема дослідження може бути як колективною, так і індивідуальною, при цьому збільшується обсяг роботи.

Давайте розглянемо фрагмент уроку на тему "Вода в природі і в житті людини. Дослідницький практикум. Куди ж зникає вода з калюжі?"

Вивчення нового матеріалу Стани води

Читання казки вчителем:

Одного разу Орел, Щука і фігуристи-спортсмени зібралися і почали обговорювати, яка речовина на світі їм найбільше подобається.

Фігуристи: "Наша улюблена речовина тверда як камінь, абсолютно прозора, на сонці блищить та іскриться, і завжди радує душу."

Щука: "А я представляю рідку речовину. Вона неймовірно пружна!"

Орел: "Мені подобається біла речовина, така, як я сам. Вона така легка! Я часто бачу її біля свого гнізда високо в горах."

Проведення досліду вчителем:

Фігуристи показали свою улюблену речовину (шматочки льоду на блюдці). Щука показала свою – воду в тарілці. Орел сказав: "У мене її тут немає, але зараз вона з'явиться."

За допомогою спеціального обладнання демонструється як вода переходить зі стану пари до рідкого стану на штативі. Учні спостерігають за випаровуванням і конденсацією пари.

Вчителя питають: "Звідки на дні блюдця з'явилися краплі води? Чому вода з'явилася в тарілці?" Учитель пояснює: "Пара, яка утворилася від киплячої води, піднялася вгору, а на холодному блюдці знову перетворилася на воду; лід у блюдці почав танути від тепла – перетворювався на воду."

Фігуристи, Щука і Орел радісно засміялися. Виявляється, вони всі любили одну й ту ж речовину - воду, але спостерігали за нею кожен по-своєму. Вони почали загадувати загадку: "Летить донизу крапельками, а вгору – невидимками." (Вода)

Завдяки цьому експерименту діти зрозуміли, що воду можна спостерігати в трьох станах: рідкому, твердому та газоподібному.

Цей метод навчання дозволяє дітям вивчати новий матеріал не лише з книг, але й через власний досвід та активну участь у дослідницьких вправах.

Після бесіди, якщо діти складають речення, розповідають про стани води та міркують: чому сніг йде взимку; як довести, що сніг та лід – це замерзла вода; що відбувається з бурульками теплого сонячного дня; чому забороняється смоктати бурульки та сніг.

У рамках дослідницького практикуму діти розглядали питання про те, куди зникає вода з калюжі після дощу. Вони дійшли до висновку, що вода випаровується і перетворюється на невидиму пару, яка розчиняється в повітрі.

Діти також досліджували, що вода в річках, озерах та морях також випаровується. Їм було цікаво порівняти випаровування води із тарілки та склянки, визначивши, що вода швидше випаровується з більшої поверхні.

Під час дослідження, діти також розглядали випаровування води в різних погодних умовах, роблячи висновок, що влітку вода випаровується швидше, ніж взимку. Вони також розуміють, що випарована вода перетворюється на водяну пару.

Завершуючи дослідження, діти вчилися більше про велику кількість води на нашій планеті і те, як вона знаходиться у різних природних об'єктах. Вони дізналися, що вода також міститься у рослинах, і навіть стиснувши листок рослини, можна виділити воду. Рослини, насправді, містять значну кількість води, що є важливою інформацією.

Багато тварин обирають воду як свій дім і захист від хижаків. Наприклад, бобер вміло будує собі житло посеред водойми з підводним входом, щоб захиститися від небезпеки.

Кит, хоча великий і масивний, на повітрі був би роздавлений власною масою. Лише у воді він може знайти необхідну кількість їжі і залишатися життєздатним.

Жаби починають своє життя у воді, і вона залишається для них важливим середовищем, де вони народжуються та живуть.

Ця зворушлива бесіда нагадує нам про те, що вода є життєво важливим ресурсом, який присутній не тільки у природі, але і у наших тілах. У нашому

організмі міститься близько 65% води, і ми втрачаємо її протягом дня через різні процеси, такі як відходи, піт, та видихи.

Для підтримання нашого здоров'я і добробуту надзвичайно важливо пити необхідну кількість води щодня. Додатково, варто пам'ятати, що вода є важливою складовою природи і ресурсом, який потрібно берегти. У тих місцях, де вода обмежена або дуже дорога, вона навіть продається. Тож важливо зберігати та шанувати цей цінний дар природи.

РОЗДІЛ II. Практичні засади розвитку дослідницької діяльності в початковій школі.

2.1. Програма дослідження стану використання дослідницької діяльності в практиці роботи початкової школи.

Сучасні педагогічні технології відкривають перед нами новий підхід до освіти, виховання і формування особистості кожної дитини. Традиційна система навчання не завжди враховує унікальність кожного учня, тому важливо постійно розвивати нові методи і підходи до навчання. Один із сучасних інноваційних методів, який відзначається своєю ефективністю, - це метод проєктів.

Метод проєктів дозволяє дітям розвивати ключові навички, такі як здатність до самостійного навчання, організованість, творче та критичне мислення, співпраця, спілкування, а також навички презентації власних досягнень та багато інших.

Головною метою освітнього проєктування є створення умов, в яких вчитель активно супроводжує навчання, а результатом є індивідуальний досвід кожної дитини у проєктній діяльності. Робота над проєктом надає можливість учням вибирати теми, що відповідають їхнім інтересам, що робить навчання більш особистісно-орієнтованим.

Під час вибору теми дослідження важливо враховувати інтереси та потреби кожної дитини. Тема може бути фантастичною, експериментальною, винахідницькою або теоретичною, але вона повинна бути цікавою та пізнавальною для учнів.

Етапи дослідницької діяльності включають наступне:

- Вибір теми дослідження.
- Визначення актуальності теми.
- Постановка мети та завдань дослідження.
- Формулювання гіпотези дослідження.
- Збір та аналіз матеріалів.

- Організація дослідження.
- Узагальнення результатів.
- Підготовка до захисту роботи.
- Оформлення наукової роботи.
- Стимулювання активності як вчителів, так і учнів, які беруть участь у творчій пошуковій діяльності.
- Виступ з презентацією результатів.

В організації дослідного навчання можна виділити три етапи:

1. Педагог ставить проблему та описує шляхи вирішення, але саме рішення потрібно знайти дитині.
2. Педагог ставить проблему, описує шляхи та методи її вирішення, а саме рішення дитині потрібно знайти самостійно.
3. Діти самі ставлять проблему, шукають шляхи її вирішення і знаходять саме рішення.

Оцінка роботи буде проводитися, звертаючи увагу на такі показники:

1. Ступінь самостійності виконання завдання на різних етапах;
2. Практичне застосування предметних знань, умінь та навичок;
3. Участь в груповій діяльності, чіткість виконання відведеної ролі;
4. Кількість нової інформації, яка використана для роботи;
5. Рівень складності;
6. Ступінь осмислення використаної інформації;
7. Оригінальність ідеї, способу вирішення проблеми.

В рамках написання магістерської роботи було проведено дослідження на предмет використання дослідницької діяльності, зокрема методу проєктів у початкових класах. Анкетування проводилося на базі ГАННІВСЬКОГО ЛІЦЕЮ ВЕРХНЬОДНІПРОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ. Було задіяно 40 учнів (Додаток А, Б). Узагальнені результати показані в таблиці та діаграмах.

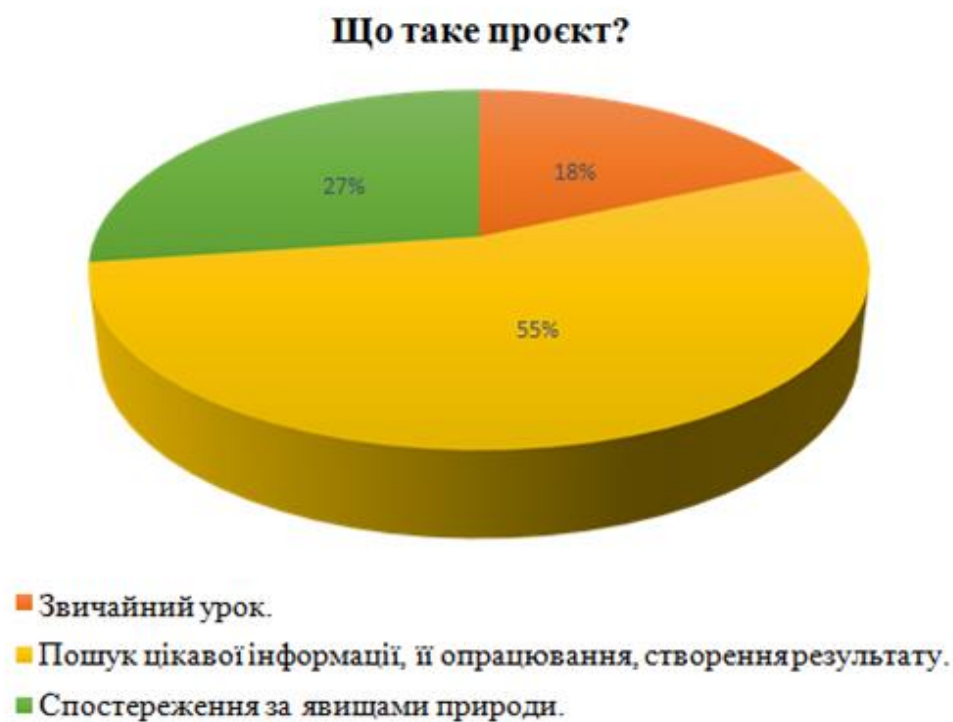
Результати анкетування серед учнів

Розглянемо аналіз дослідження особливостей використання проєктних технологій шляхом анкетування учнів початкової школи. Анкетування для дітей містило всього 5 запитань закритого типу, було анонімним. Дані представлені у таблиці 1.

Таблиця 1

№	Запитання	Варіанти відповідей	Кількість відповідей	%
1	2	3	4	5
1	Що таке проєкт?	Звичайний урок.		
		Пошук цікавої інформації, її опрацювання, створення результату.		
		Спостереження за явищами природи.		
2	Чи цікаво Вам працювати з проєктами?	Так.		
		Ні.		
3	Який етап роботи з проєктом для Вас найбільшцікавий?	Опрацювання інформації.		
		Створення доповіді.		
		Виготовлення виробів, презентацій, малюнків.		
		Презентація результату.		
4	Чи бажаєте Ви частіше працювати з проєктами?	Так.		
		Ні.		
5	Чи допомагали Вам батьки у створенні проєктів?	Так.		
		Ні.		

Вказати на якому етапі отримані результати?

Вказати на якому етапі отримані результати?

Рис. 1. Результати відповідей учнів 3-го класу на перше запитання анкети.

Який етап роботи з проєктом для Вас найбільш цікавий?

Рис. 2. Результати відповідей учнів 3-го класу на третє запитання анкети.

2.2 Стан використання дослідницької діяльності в практиці роботи початкової школи.

Розглянемо аналіз дослідження особливостей використання проєктних технологій шляхом анкетування учнів початкової школи. Анкетування для дітей містило всього 5 запитань закритого типу, було анонімним. Дані представлені у таблиці 1

№	Запитання	Варіанти відповідей	Кількість відповідей	%
1	2	3	4	5
1	Що таке проєкт?	Звичайний урок.	15	27
		Пошук цікавої інформації, її опрацювання, створення результату.	16	55
		Спостереження за явищами природи.	9	27
2	Чи цікаво Вам працювати з проєктами?	Так.	19	76
		Ні.	6	24
3	Який етап роботи з проєктом для Вас найбільшцікавий?	Опрацювання інформації.	4	27
		Створення доповіді.	4	27
		Виготовлення виробів, презентацій, малюнків.	18	72
		Презентація результату.	6	24
4	Чи бажаєте Ви частіше працювати з проєктами?	Так.	19	76
		Ні.	6	24
5	Чи допомагали Вам батьки у створенні	Так.	8	32
		Ні.	17	68

	проектів?			
--	-----------	--	--	--

Отже, за результатами дослідження можна зробити висновок. Більшість учнів не лише знайомі з методом проектів, але і мають позитивне ставлення до його використання під час навчання. Наочно це відображається у 55% респондентів, які описали поняття "проект" як пошук цікавої інформації, її обробку і презентацію. Це свідчить про те, що учні розуміють суть проектної діяльності і активно займаються нею під час навчання. Ще 45% респондентів, можливо, більш віддалено ставляться до цього поняття, але загальний показник можна вважати досить позитивним, оскільки багато учнів відчують вплив цього методу на їхнє навчання та розвиток. (Рис. 1).

Згідно із результатами дослідження, більшість респондентів, а саме 76% від усього числа опитаних, виявили цікавість до проектної діяльності і виразили бажання працювати над проектами ще частіше. Цей високий показник свідчить про те, що учням початкових класів вкрай цікаво розвивати свою творчість, взаємодіяти з іншими дітьми та вивчати новий матеріал в ігровій формі, відмінно від традиційного та монотонного підходу.

Додатково, дуже позитивно, що 19 із 40 опитаних учнів зазначили, що їхні батьки допомагали їм у створенні проектів. Це свідчить про наявність сприятливого спілкування та взаємодії між батьками та дітьми, а також про те, що батьки приділяють увагу і підтримують дітей у їхній навчальній діяльності у вільний час.

Варто звернути увагу, що показник 45%, де учні вказали на віддалене розуміння проектної діяльності, може бути зниженим. Тому рекомендується розглянути заходи для оптимізації спільної роботи над проектами між учнями та їхніми батьками з метою збільшення цього показника.

Цікавим та захоплюючим етапом роботи над проектами для учнів початкових класів є виготовлення різних виробів, малюнків та створення презентацій. Ця особлива зацікавленість може бути пояснена тим, що діти в

цьому віці мають бажання виявити себе у творчості і в процесі створення власних виробів вони виявляють свій індивідуальний підхід.

За дослідженням, опрацювання інформації під час проєктної діяльності не викликає значної зацікавленості серед учнів. Ні один із респондентів не обрав цей варіант як цікавий для себе. Це може свідчити про те, що учні більше націлені на творчий аспект роботи та практичне втілення ідей, ніж на аналіз чи опрацювання інформації. (Рис. 2).

В рамках Нової української школи, використання методу проєктів знаходить своє місце у навчальних програмах. Ця технологія детально описана та виділена у нових підручниках "Я досліджую світ", що свідчить про її важливу роль у організації навчальної діяльності учнів початкової школи. Результати аналізу анкети підтверджують доцільність та необхідність використання проєктної діяльності в процесі вивчення курсу "Я досліджую світ". Цей метод допомагає вчителям ефективніше організувати навчання та залучати батьків до співпраці.

Застосування цієї інновації має позитивний вплив на всіх учасників освітнього процесу. Учням цікавіше працювати з навчальним матеріалом, збільшується бажання до самостійного вивчення, розвивається творчий підхід, а також зникає емоційне напруження.

Окремо слід відзначити підсумковий етап проєктної діяльності, який полягає в презентації або захисті створеного проєкту. Цей момент, коли учні демонструють свої досягнення та продукт своєї роботи, грає важливу роль у процесі навчання. Проєктна діяльність сприяє глибокому та тривалому засвоєнню знань, оскільки учні самостійно застосовують їх у практиці та представляють результати своєї роботи перед іншими.

2.3. Методичні рекомендації вчителів з використання дослідницької діяльності в практиці роботи початкової школи.

Назва інтегрованого курсу "Я досліджую світ" сприяє активізації вчителів у проведенні дослідницької діяльності серед учнів початкової школи. Звідси випливає важливість розуміння вчителями того, що діти виявляють надзвичайний інтерес до вивчення різноманітності навколишнього світу та відчуття цікавості до вивчення нового.

На основі запитів і питань дітей вчителі можуть підійти до організації навчання на різних рівнях:

Структурований рівень: Вчитель надає алгоритм розв'язання конкретної проблеми чи ситуації. Це допомагає учням крок за кроком зрозуміти, як вирішувати певну задачу.

Закритий рівень: Вчитель надає школярям питання для дослідження та пропонує їм самостійно знаходити рішення. Учні мають можливість вивчити питання більш глибоко та розвивати аналітичні навички.

Відкритий рівень: Учні самостійно вибирають питання, які вони хочуть досліджувати, збирають і аналізують дані, складають звіти та оцінюють результати дослідження. Цей рівень надає їм велику автономію та розвиває навички самостійного вивчення.

Під час вивчення предмету "Я досліджую світ" з дітьми рекомендовано дотримуватися таких кроків у роботі над проектом:

Етап 1 – Оцінка ситуації: На першому етапі вчитель спонукає учнів згадати свої знання щодо предмету та роздумати, які з цих знань можуть допомогти їм зрозуміти ситуацію.

Етап 2 – Формулювання питань: Учні мають поставити питання, які вони вважають ключовими для розгляду проблеми і вирішення її.

Етап 3 – Пошук відповідей: Під час групової роботи діти шукають відповіді на свої питання, проводять перше дослідження, роблять важливі відкриття, обговорюють результати та аргументують свої ідеї.

Етап 4 – Формулювання нових питань: Після отримання відповідей учні можуть ставити нові питання, які розширюють їхнє розуміння ситуації та спонукають до подальших досліджень.

Етап 5 – Пошук нової інформації: Учні мають активно шукати нову інформацію, яка допоможе відповісти на їхні питання та розширити їхні знання. Важливо встановлювати зв'язки з попередніми ідеями.

Етап 6 – Створення продукту: На основі зібраних даних і ідей, учні розробляють проєкт або продукт, який вони презентують і оцінюють.

Етап 7 – Обговорення та презентація: Учні активно обговорюють свій проєкт, ставлять запитання, які стимулюють до подальших досліджень та глибшого розуміння. Важливо вчителям заохочувати відкритість і спонтанність в цьому процесі.

Організуючи проєктну діяльність, необхідно дотримуватися певних важливих вимог та принципів:

- Ініціатива школярів: Проєкт має створюватися на ініціативу самих учнів. Це дозволяє їм відчувати особисту відповідальність за проєкт.
- Значущість для оточення: Проєкт повинен мати значення для ближчого та опосередкованого оточення школярів, таких як однокласники, батьки та друзі. Це стимулює більший інтерес і мотивацію до роботи.
- Дослідницька робота: Проєкт має включати елементи дослідницької діяльності, що допомагає учням розвивати навички самостійного вивчення і аналізу.
- Педагогічна цінність: Проєкт повинен сприяти набуттю учнями знань і навичок, а також сприяти побудові відносин та розвитку критичного мислення.
- Гнучкість планування: Проєкт має бути спланованим заздалегідь, але водночас допускати зміни та адаптацію в процесі виконання.

- Орієнтація на рішення проблем: Проєкт повинен бути спрямований на вирішення конкретних завдань і мати корисний результат для користувачів.

Залучення учнів до проєктної діяльності рекомендується робити поступово, починаючи з перших класів, де вони можуть виконувати прості творчі завдання, і поступово переходячи до складніших проєктів в 3-4 класах.

Основні принципи організації проєктної діяльності включають:

- Врахування інтересів дітей: Важливо, щоб проєкт був обраний з урахуванням інтересів учнів. Це стимулює їх до більш активної участі і заангажованості.
- Навчання через діяльність: Проєктна діяльність передбачає включення учнів у пошукову та дослідницьку діяльність, що сприяє їхньому навчанню.
- Співпраця: Важлива взаємодія між учасниками навчального процесу, такою як співпраця між учителями та учнями, батьками та дітьми.
- Вільна творчість: Учні повинні мати можливість вільно вибирати теми проєкту, розв'язувати проблеми, оформлювати та захищати проєкт.

Освітні технології, такі як технологія проєктування, проблемного навчання, розвиваючого навчання та інформаційно-комунікативні технології, можуть бути використані для покращення проєктної діяльності учнів. Вони допомагають створити ефективний та зацікавлюючий навчальний процес.

Крім того, важливо нагадати про вагомість ранкових зустрічей в навчальному процесі, де вчителі можуть використовувати цікаві ігри-дослідження для залучення учнів та створення атмосфери дослідницького навчання. Це сприяє створенню захопливого та продуктивного навчального процесу для молодших школярів.

Додатково, використання дидактичних ігор може бути ефективним інструментом для підвищення якості знань учнів, підвищення їхньої активності та зацікавленості у навчанні в рамках інтегрованого курсу "Я досліджую світ".

Для учнів початкових класів важливо впроваджувати дидактичні ігри у навчальний процес з наступними цілями:

1.Розвиток і коригування пізнавальної діяльності:

- Впровадження ігор, спрямованих на розвиток пізнавальних навичок, таких як порівняння, відновлення, додавання цілих чисел, видалення зайвого та узагальнення.

2.Розвиток мовлення:

- Застосування ігор, що сприяють поліпшенню мовлення дітей, включаючи словниковий запас, граматичну правильність і вміння виражати свої думки.

3.Розвиток емоційно-вольової сфери:

- Використання інсценізаційних ігор та ігор з елементами сюжету, що допомагають дітям виражати свої почуття, розвивати творчість і вольові якості.

Під час уроків рекомендується створювати кілька ігрових ситуацій, а також можна організувати урок у формі сюжетно-рольової гри. Доцільно обирати ігри, в яких можуть брати участь якнайбільше дітей з класу, оскільки це сприятиме більш якісному засвоєнню матеріалу.

Важливо використовувати дидактичні ігри також під час екскурсій на природу, де діти можуть навчатися взаємодіяти з природним середовищем та розвивати спостережливість.

Метод проєкту може бути ефективним в процесі навчання інтегрованого курсу "Я досліджую світ", і він може застосовуватися як у класних заняттях, так і в позакласній та позашкільній діяльності молодших школярів. Він сприяє глибшому розумінню теми та розвитку творчих навичок учнів.

Запровадження проєктної методики в навчальний процес за моделлю І. Даниліної передбачає наступні етапи:

I етап - Організаційний: На цьому етапі вчитель надає учням інформацію про тему проєкту, визначає його мету, кінцевий продукт, завдання та план роботи. Важливим є обговорення цих питань на уроці, де діти можуть висловлювати свої пропозиції та уточнювати деталі проєкту.

II етап - Підготовчий: На цьому етапі учні готуються до роботи над проектом. Вони збирають необхідний матеріал, ознайомлюються з інформацією, пов'язаною з темою проекту, і проводять тренувальні вправи, що допомагають розвинути необхідні навички.

III етап - Проектна робота: На цьому етапі діти активно працюють над проектом. Вони оформлюють "макет" або структуру проекту, обробляють та виправляють зібрану інформацію. У разі потреби, учні звертаються за додатковою інформацією до словників, довідкових джерел, а також до вчителя.

IV етап - Проектування: На цьому етапі діти остаточно розробляють кінцевий продукт проекту, який може включати в себе малювання, складання, фарбування, створення презентацій тощо. Ця робота може виконуватися як у навчальному закладі, так і вдома.

V етап - Презентація проекту: На цьому етапі діти представляють свою роботу у формі презентації. Вони розповідають про свій проект, демонструють кінцевий продукт і відповідають на питання співучасників та вчителя.

VI етап - Підведення підсумків: На останньому етапі вчитель (як координатор проекту) та учні (учасники проекту) аналізують виконану роботу. Вони визначають її переваги та недоліки, оцінюють свою участь у проекті і складають плани на майбутнє.

Ця модель дозволяє дітям активно долучатися до навчального процесу, розвивати різні навички та здобувати знання через практичний досвід та самостійну роботу.

Орієнтація української освіти на інтеграцію її основних принципів у національну освітню політику є важливим кроком для трансформації системи навчання. Це сприятиме відмові від споживчого підходу до освіти і уникненню ізоляції від суспільних реалій та важливих проблем.

Інтегративне навчання, як частина цього процесу, спрямоване на розвиток особистості молодшого учня. Воно сприяє формуванню готовності дітей до життя в реальному світі, де важливо вміти адаптуватися до швидких змін,

розвивати творче мислення, здатність до критичного аналізу світу навколо та власної ролі в ньому. Інтегративне навчання сприяє постійному освоєнню нових видів діяльності та навичок спілкування.

У зв'язку з цим, стає важливим визначення резервів для підвищення ефективності освітнього процесу на основі комплексних та компетентнісних підходів. Розкриття механізмів їх використання сприяє цілісному розумінню навчального матеріалу, розвиває системне мислення у молодших учнів і формує позитивне емоційне ставлення до процесу навчання. Такий підхід допомагає дітям краще підготуватися до викликів сучасного світу і активно впроваджувати набуті знання та навички в практику.

Метод проєкту є важливою моделлю організації навчального процесу, спрямованою на творчу самореалізацію кожної особистості та розвиток її потенціалу через створення конкретного "продукту" під керівництвом вчителя.

Цей метод особливо ефективний під час інтегрованого курсу та в позакласній роботі. Результатом проєкту може бути низка різноманітних видів діяльності, таких як творчі роботи, діалоги, казки, оповідання, вірші, статті, сценарії, альманахи, виставки, лепбуки, плакати, фольклорні свята, альбоми, газети, екскурсії і багато інших.

Часто проєкти реалізуються у таких форматах, як індивідуальні, парні або групові, залежно від завдань та обраної стратегії навчання.

Важливо відзначити, що проєктна діяльність є ключовою формою організації навчального процесу в рамках курсу "Я досліджую світ". Використання інтегрованого підходу до навчання сприяє створенню єдиної навчальної області, уникненню дублювання інформації з різних предметів та глибокому розгляду схожих матеріалів за допомогою різних форм і засобів навчання.

Комунікативна компетентність є ключовим інструментом для розвитку та освоєння знань, тому важливість удосконалення всіх аспектів цієї компетенції в інтегрованому навчанні важко переоцінити.

Сучасна методика курсу "Я досліджую світ" була розроблена, враховуючи передові педагогічні концепції, які досліджують всі аспекти освіти. Вона спеціально адаптована до особливостей розвитку учнів початкових класів та їхньої взаємодії з навколишнім середовищем. Курс "Я досліджую світ" володіє великим потенціалом для розвитку пізнавальних процесів. Він допомагає дітям розширювати свої знання про природу та соціум, виховувати повагу до свого рідного краю та національних меншин, а також формувати аналітичні, синтетичні та систематизуючі навички. Учні навчаються аналізувати і оцінювати інформацію, виділяти суттєве, ставити гіпотези та перевіряти їх, а також розвивають практично-орієнтовані навички.

Особливу увагу слід приділити розвитку логічного мислення, критичного мислення, здатності опрацьовувати інформацію та представляти її перед іншими людьми. Курс "Я досліджую світ" сприяє формуванню навичок чіткого та лаконічного висловлювання інформації під час спілкування та презентацій перед аудиторією.

Організований та проведений урок-проект за використанням підручника "Я досліджую світ" авторів В. Вдовенко, Н. Котелянець та О. Агєєва на тему "Славетні українці" був спрямований на розвиток мислення дітей та поглиблення їх знань про видатних представників рідного краю (див. Додаток В).

Застосування дослідницької діяльності на цьому уроці сприяло кращому засвоєнню навчального матеріалу та підвищенню якісного рівня знань, умінь та навичок учнів. Діти з ентузіазмом виконували завдання інтерактивного характеру, навіть складні, і активізували свої творчі здібності. Під впливом цих методів навчання у дітей розвивалися здатність до логічного мислення та здібності до створення логічних висновків.

Ці позитивні зміни можна пояснити тим, що практично на кожному уроці курсу "Я досліджую світ", учні залучалися до інтерактивного навчання, що передбачає взаємодію, спілкування та розвиток комунікативних здібностей, а також критичного мислення.

У підсумку, можна виокремити, що науково обґрунтовані та ретельно розроблені проекти, використання інтерактивних методів та прийомів навчання, зокрема проєктна технологія, сприяють підвищенню рівня навчальної активності учнів початкової школи та їхньому інтересу до предмету "Я досліджую світ". Вони також значно впливають на розвиток мовленнєвих умінь і навичок, а також критичного мислення у дітей.

ВИСНОВКИ

Отже провівши дослідження ми можемо сформулювати такі ключові висновки відповідно до нашого дослідження:

Наша робота показує, що робота **над проектом є інноваційною** в педагогічному процесі. Вона стимулює учнів застосовувати набуті знання на практиці, розвиває їхню здатність до самостійної діяльності та прийняття рішень як індивідуально, так і в колективі, а також допомагає вирішувати конфлікти. Крім того, вона спонукає учнів до пошуку, агрегації та застосування нової інформації з різних джерел, використовуючи сучасні технології для досягнення конкретних завдань. Робота над проектом сприяє розвитку критичного мислення, підтримує прагнення до творчості та саморозвитку, а також формує бажання та навички самостійного навчання.

Зокрема, ми визначили, що однією з суб'єктивних причин, які впливають на ефективність методу проекту, є проблема визначення вчителем цілей навчання, розвитку та виховання. Цей аспект є важливим у забезпеченні успішного впровадження методу проекту в навчальний процес.

Таким чином, результати нашого дослідження підтверджують важливість інноваційного методу проекту в педагогічній практиці та вказують на необхідність визначення цілей навчання для його успішного впровадження.

Реалізація та застосування проектної діяльності – це питання часу, оскільки цей підхід сприяє формуванню нового технологічного мислення, надає учням можливість набути досвіду творчої роботи, розв'язувати конкретні шкільні завдання, виявляти та використовувати активну частину учнів зі схильністю до роботи в команді та лідерства.

Отже, слід підкреслити, що проектний підхід може бути успішно застосований у початковій школі для вивчення будь-якої складної дисципліни. Це дозволяє наблизити навчання до реального життя та потреб дітей, адаптувати навчальний матеріал до реальних життєвих ситуацій. Головне – робити навчання

молодших школярів цікавим та змістовним, а процес здобуття знань – простим та доступним.

Початкова освіта не лише надає дітям знання, які будуть корисні у майбутньому, але також розвиває в них уміння та навички, які допомагають їм розв'язувати актуальні життєві проблеми. Вона готує дитину до життя в складному світі, навчає працювати та спілкуватися з іншими людьми, у тому числі здобувати необхідні знання.

Учителі та учні разом долаючи цей шлях, переходячи від одного проєкту до іншого, спільно долають виклики та розвивають навички, які стануть у них у найкращий спосіб.

Сучасні педагогічні технології привносять новий підхід до процесу навчання, виховання та розвитку особистості учня. Традиційна система освіти, зачасти не спрямована на індивідуальні потреби кожного учня, і тому на сьогоднішній день важливий виклик полягає в пошуку нових форм та методів навчання.

Метою навчального проєктування є створення умов, в яких учень формує індивідуальний досвід участі в проєктній діяльності. Робота над проєктом - це практика особистісно орієнтованого навчання, яке базується на виборі учнем власної теми проєкту та врахуванні його інтересів.

Для учнів початкових класів набагато захопливіше навчатися у формі ігор та взаємодії з іншими дітьми, ніж застосовувати традиційний підхід з монотонним вивченням навчального матеріалу.

Під час роботи були визначені критерії, які показують необхідність впровадження проєктної діяльності в навчання та виховання дітей. Один з таких критеріїв - розвиток критичного та творчого мислення учнів під час інтегрованого курсу "Я досліджую світ". Аналіз результатів досліджень свідчить про те, що гіпотеза була підтверджена. Після проведення проєктної діяльності в експериментальному класі, здатність критично та творчо мислити зросла з 10% до 25%. Це свідчить про те, що науково обгрунтовані інтерактивні методи та

прийоми навчання, які були систематично та правильно використовані, призводять до стійкого підвищення навчальної активності молодших школярів та їхнього інтересу до вивчення предмету "Я досліджую світ". Крім того, вони суттєво впливають на розвиток мовленнєвих умінь та критичного мислення учнів початкових класів.

Застосування методу проєкту в рамках інтегрованого курсу "Я досліджую світ" відповідає вимогам Нової української школи і сприяє розвитку важливих навичок та компетенцій учнів. Цей підхід допомагає учням навчатися працювати в команді, розподіляти обов'язки, аналізувати результати діяльності та відчувати себе частиною колективу. Крім того, він сприяє формуванню навичок аналітичного мислення, узагальнення та систематизації інформації.

Інтегративне навчання спрямоване на розвиток особистості молодшого учня, формування його готовності до справжнього життя, стимулює творче мислення, навчає критично аналізувати світ навколо і самого себе, а також підтримує постійне оволодіння новими навичками та вміннями.

У зв'язку з цим, важливо розглянути можливості підвищення ефективності освітнього процесу шляхом використання комплексних та компетентнісних підходів. Це сприятиме цілісному сприйняттю навчального матеріалу, формуванню системного мислення у молодших учнів та позитивному ставленню до процесу навчання і допоможе розвинути їхнє прагнення навчатися та пізнавати нове.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабич О. До питання про співвідношення понять наочність і візуалізація / О. Бабич, О. Семеніхіна // Фізико-математична освіта. – 2014. – Вип. 2. – С. 47–53.
2. Байбара Т. М. Методика навчання природознавства в початкових класах: навчальний посібник. / Тетяна Миколаївна. Байбара. – К. : Веселка, 2008.
– 334 с.
3. Балашова С.П. Формування дослідницьких умінь у студентів педагогічного коледжу в процесі вивчення природознавчих дисциплін : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / С.П. Балашова. – Київ, 2000. – 20 с.
4. Бех І.Д. Виховання особистості: у 2 кн. Кн. 2: Особистісно орієнтований підхід: науково-практичні засади / І.Д. Бех. – К.: Либідь, 2003. – 344 с.
5. Волкова Н.П. Педагогіка: посібник для студентів вищих навчальних закладів / Волкова Н.П. - К. : Академія, 2001. - 567 с.
6. Гільберг Т. Навчально-дослідницька діяльність на уроках природознавства / Т. Гільберг, Т. Сак // Учитель початкової школи, 2014. – №7-8. – С. 15– 17.
7. Державний стандарт початкової загальної освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 20. 04. 2011 №462.
8. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / автор-укладач Н.П. Наволокова. – Х. : Основа, 2009. – 176 с.
9. Зайченко І.В. Педагогіка: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – Ч. 2003 – 528с.
10. Захожий В. В. Застосування засобів наочності на уроках фізичної культури / В. В. Захожий, Н. М. Мацкевич // Фізичне

виховання, спорт і культураздоров'я у сучасному суспільстві. – 2014. – № 1. – С. 25–29.

11. Ільченко В.Р., Гуз К.Ж., Ільченко О.Г., Водолазька Т.В. Викладання довкілля в 4 класі. Посіб. для вчителів. – Полтава: НМЦ ІЗО. – 2002. – 135 с.

12. Кохан Л. В. Особливості використання наочних засобів навчання в процесі вивчення гуманітарних дисциплін / Л. В. Кохан // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. - 2016. -Вип. 48. - С. 161-167.

13. М'ясоїд Г. І. Методична дилема: які засоби наочності використовувати, традиційні чи електронні? / Г. І. М'ясоїд, Т. І. Юсипіва //Комп'ютер у школі та сім'ї. - 2015. - № 7. - С. 39-45.

14. Мартиненко С. М. Діагностична діяльність майбутнього вчителя початкових класів: теорія і практика: [монографія] / С. М. Мартиненко. – К. : КМПУ ім. Б. Д. Грінченка, 2008. – 434с.

15. Мартиненко С. М. Система підготовки вчителя початкових класів до діагностичної діяльності: дис.д-ра пед. наук : спец. 13.00.04 / Мартиненко Світлана Миколаївна. – К., 2009. – 476 с.

16. Мешкова А.В. Дослідницька діяльність молодших школярів та основа формування дослідницьких умінь/ А.В. Мешкова // Початкова освіта : історія, проблеми, перспективи. – Ніжин: НДУ ім.М.Гоголя, 2018. – С.157-159.

17. Мешкова А.В. Застосування засобів наочності під час формування дослідницьких умінь молодших школярів / А.В. Мешкова // Наука III тисячоліття: пошуки, проблеми, перспективи розвитку. – Бердянськ: БДПУ, – 2018. – С.226-229.

18. Мешкова А.В. Формування дослідницьких умінь молодших школярів на уроках природознавства/ А.В. Мешкова // Педагогічний альманах : збірник наукових праць студентів / за заг. ред. Є.І.Коваленко – Ніжин: НДУ ім.М.Гоголя,2018. – С.141-144.

19. Мешкова А.В. Формування дослідницьких умінь молодших школярів у процесі навчання засобами наочності / А.В. Мешкова //

Педагогічний альманах: збірник наукових праць студентів / за заг. ред. Є.І.Коваленко. – Ніжин: НДУ ім.М.Гоголя, 2018. -№2. – С.124-127.

20. Мієр Т. І. Організація навчально-дослідницької діяльності молодших школярів у взаємодії з собою та з іншими: монографія / Тетяна Мієр. – Кіровоград: ФО-П Александрова М. В., – 2016. – 424 с.

21. Мієр Т. І. Організація навчально-дослідницької діяльності молодших школярів : монографія / Т. І. Мієр. Кіровоград : ФО-П Александрова М. В., 2016.

– 424 с.

22. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка. -К, 2003. - 327с.

23. Підласий І. П. Педагогіка: 100 питань – 100 відповідей: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / І. П. Підласий. – М.: Видавництво ВЛАДОС – ПРЕС, 2004. – 267 с.

24. Рекомендації вчителям початкових класів щодо організації навчально-виховного процесу та реалізації нових навчальних програм згідно Державних стандартів у 2012/2013 н.р.- К., 2012- с. 12-19.

25. Савченко О. Я. Навчальне середовище як чинник стимулювання дослідницької діяльності молодших школярів / О. Я. Савченко // Наукові записки Малої академії наук України. – 2012. – №.1. – С. 41 – 49.

26. Савченко О.Я. Дидактика початкової школи. – К.: Генеза, 1999. – 368с.

27. Семенова, Н.А. Дослідницька діяльність учнів / Н. А. Семенова // Початкова школа .- 2006. - № 2.-С.45-49.

28. Сокурєнко О. О. Навчальні дослідження в дошкільному закладі та початковій школі / О. О. Сокурєнко. — Миколаїв : ОПППО, 2011. — 50 с.

29. Столяр В. Підготовка майбутніх вчителів початкової школи до використання наочності на уроках математики / В. Столяр // Молодь і ринок. – 2015. – № 8. – С. 99–104.

30. Сучасний урок: теорія і практика моделювання:
навч. посібник

/Т.І.Чернецька.-К.: ТОВ «Праймдрук», 2011. – 352 с.

31. Фіцула М.М. Педагогіка: навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти / Фіцула М.М. – К. : Академія, 2002. – 528с.

32. Цигикало О. В. Наочність у сучасних методиках викладання анатомії людини / О. В. Цигикало, І. Ю. Олійник, І. В. Марценяк // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Медицина. – 2015. – Вип. 2. – С. 172–174.

33. Чернецька Т. І. Освітнє середовище навчально-дослідницької діяльності дітей: особливості проєктування, моделювання і функціонування / Т. І. Чернецька // Наукові записки Малої академії наук України: збірник наукових праць. – Випуск 1. – Серія : Педагогічні науки. – К. : ТОВ «СІТПРІНТ», 2012. – С. 50–63.

34. Ягупов В.В. Педагогіка: Навч. посібник / В.В. Ягупов – К.: Либідь, 2002. –560 с.

35. Діяльність молодшого школяра. [Електронний ресурс] http://pidruchniki.com/13761106/psihologiya/diyalnist_molodshogo_shkoly_ara

36. Засоби навчання. Поняття засобів навчання. [Електронний ресурс] http://pidruchniki.com/17780604/pedagogika/zasobi_navchannya

ДОДАТКИ

Додаток А

Анкета для учнів (дослідження проводиться у 3 класі)

Клас ____

Оберіть один варіант відповіді.

1. Що таке проєкт?

- a) звичайний урок;
- b) пошук цікавої інформації, її опрацювання, створення результату;
- c) спостереження за явищами природи.

2. Чи цікаво Вам працювати з проєктом?

- a) так;
- b) ні.

3. Який етап роботи з проєктом для вас найбільш цікавий?

- a) опрацювання інформації;
- b) створення доповіді;
- c) виготовлення виробів, презентацій, малюнків;
- d) презентація результату.

4. Чи бажаєте Ви частіше працювати з проєктами?

- a) так;
- b) ні.

5. Чи допомагали вам батьки у створенні проєктів?

- a) так;
- b) ні.

Результати анкетування серед учнів 3-го класу

№	Запитання	Варіанти відповідей	Кількість відповідей	%
1	2	3	4	5
1	Що таке проєкт?	Звичайний урок.	4	27
		Пошук цікавої інформації, її опрацювання, створення результату.	15	55
		Спостереження за явищами природи.	6	27
2	Чи цікаво Вам працювати з проєктами?	Так.	19	76
		Ні.	6	24
3	Який етап роботи з проєктом для Вас найбільшцікавий?	Опрацювання інформації.	0	0
		Створення доповіді.	1	4
		Виготовлення виробів, презентацій, малюнків.	18	72
		Презентація результату.	6	24
4	Чи бажаєте Ви частіше працювати з проєктами?	Так.	19	76
		Ні.	6	24
5	Чи допомагали Вам батьки у створенні проєктів?	Так.	8	32
		Ні.	17	68

Я досліджую світ

За підручником «Я досліджую світ» авторів В. В. Вдовенко, Н. В. Котелянець,
О. В. Агеєва

Клас: 3

Тема проєкту: Славетні українці.

Мета проєкту: поглибити знання учнів про видатних українців, навчити учнів співпраці з однолітками та батьками, працювати з різними інформаційними джерелами, розвивати пізнавальну діяльність учасників навчального процесу, виховувати почуття патріотизму, гордості за своїх земляків та толерантність у відносинах між учасниками проєкту.

Тип проєкту: інформаційно-пошуковий, колективний (груповий), короткочасний.

Учасники проєкту: учні 3 класу та їхні батьки.

Питання дослідження:

1. Письменники рідного краю.
2. Діячі культури і мистецтва України відомі всьому світу.
3. Славетні українці серед науковців.
4. Спортсмени – рекордсмени.

Очікуванні результати: набуття учнями навичок дослідника, самостійного конструювання своїх думок та орієнтації в інформаційному просторі; підвищення загальної культури учнів.

Етапи реалізації проєкту

1. Створення груп із учнів класу і залучення до пошукової роботи батьківучнів.
2. Ознайомлення з темою, метою і основними завданнями.
3. Знаходження необхідної інформації з використанням різних джерел.
4. Обговорення , аналіз та систематизація зібраного матеріалу.
5. Представлення роботи груп.
6. Оцінювання роботи проведеної групами.
7. Створення папки «Славетні українці».

Хід уроку

I. Організація класу

II. Актуалізація опорних знань

1. Читання вірша.

Рідний край

Де у світі кращі гори,

Де таке повітря

свіже,

Де шумлять так гарно

бори, І хвилює спіле

збіжжя?

Де ясніше сонце світить,

Де ж миліше пахнуть

квіти, Як у наших любім

краї?

2. Вчитель. Нам з вами пощастило народитися і жити на чудовій, родючій землі у незалежній державі – Україні.

- Чим славиться Україна?

- Велич кожної країни – в людях, які в ній живуть. І особливо в тих, хто зробив значний внесок у розвиток історії, культури і науки, спорту.

III. Вивчення нового матеріалу

1. Оголошення теми і мети уроку.

- Сьогодні ми з вами поговоримо про славетних українців, які зробили значний внесок у розвиток нашої держави.

Вправа «Анаграми».

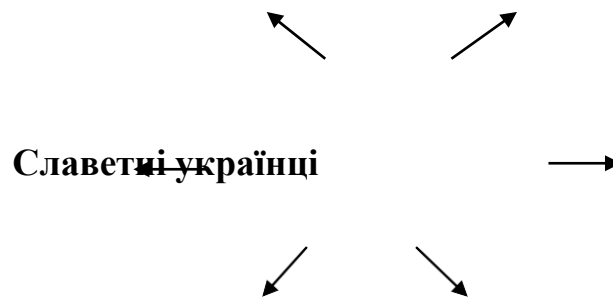
- Прочитайте вислів та запам'ятайте його.

**НУДИЛЮ РИТЬТВО ІКРАНА, ЕД НАВО РОДИСЯНАЛА. АЕЛ Й
ІКРАНУ РЮСТВОЄ ДИЛЮНА.**

Людину творить країна, де вона народилася. Але й країну створює людина.

2. Робота в групах. Вправа «Асоціативний кущ».

- Згадайте, яких славетних українців ви вже знаєте. Утворіть свій асоціативний «кущ».

3. захист проєктів.

- Наш клас було поділено на групи, які працювали над збиранням інформації про славетних українців. Отже, надаємо слово I групі.

Представник 1 групи. Наша група для дослідження
вибрала письменників рідного краю.

Виступ 1 групи «Письменники рідного краю».

Наталя Забіла (5 березня 1903 року, Санкт-Петербург - 6 лютого 1985 року, Київ) – це одна з найбільш улюблених українських поетес, яка присвятила своє талановите перо дітям.

Вона народилася в дворянській родині, де цінувалися старі мистецькі традиції. Важко переоцінити вплив родоводу Наталі, в якому знаходиться ім'я поета-романтика Віктора Забіли та її діда, скульптора Пармена Забелло. Батьки Наталі оточували себе мистецтвом, вони навчалися в художньому училищі Штігліца, створюючи особливу атмосферу вдома, де художнє слово, музика та живопис були завжди присутні. Це середовище сильно вплинуло на розвиток Наталі та її художні смаки. Вже в дитинстві вона була запрошена у світ слова та спробувала свої сили, перш ніж виросла в умілу поетесу.

У 1917 році сім'я Забіла переїхала в Україну, в маленьке селище Люботин, яке зараз знаходиться у Харківській області. Батько залишився в Петербурзі, тож старші діти, включаючи Наталю, довелося працювати, щоб забезпечити сім'ю. Наталі закінчила гімназію на прискореному курсі та працювала на різних посадах, навіть вчителювала в селі Старий Люботин під Харковом.

У 1925 році Наталя Забіла закінчила історичний факультет Харківського інституту народної освіти і вже на студентських лаврах почала писати для дітей. У 1928 році вийшла її перша книга, віршоване оповідання "Про маленьку мавпу", і відтоді вона віддалася створенню дитячої літератури. До 1947 року Наталя редагувала журнал "Барвінок".

За час своєї літературної діяльності вона видала приблизно 200 книг для дітей, переважно для дошкільного та молодшого шкільного віку. Її твори завжди знаходили велику популярність серед молодих читачів, серед яких варто виділити такі збірки, як "Про Тарасика й Марисю" (1930), "Ясочина книжка" (1934), "Стояла собі хатка" (1974) та інші. Наталя Забіла залишила свій незабутній слід в світі дитячої літератури та навіть після її смерті її твори продовжують дарувати радість та навчання маленьким читачам.

Лариса Косач, відома як Леся Українка, народилася 25 лютого 1871 року - це ім'я, яке стало символом таланту та надзвичайної сили духу. Вона була видатною українською письменницею, перекладачкою та культурною діячкою.

Наталія Свириденко, професор Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв, зауважує, що на території України збереглося три цінні роялі: рояль Терещенків, який зараз розміщений у Національному музеї історії України,

рояль Рубінштейна, що знаходиться в Одеському будинку вчених, та рояль, який належав Лесі Українці, і який зараз розташований у Колодяжному.

Всі живі нащадки Лесі Українки на жаль проживають за межами України. Роберто Гааб, внучатий племінник і онук сестри Лесі, Оксани Косач-Шимановської, мешкає в Швейцарії, а Ольга Лютон-Петрова, внучата племінниця і онука іншої сестри Лесі, Ізидори Косач-Борисової, проживає у США.

Єдиним родичем Лесі Українки, який похований на рідній волинській землі родини Косач, є її молодший брат Микола, який помер у 1937 році. Його могила розташована на сільському цвинтарі в Колодяжному.

На честь видатної поетеси був названий астероїд "2616 Леся", який був відкритий 28 серпня 1970 року. Цей астероїд розташований у головному поясі астероїдів між орбітами Марса та Юпітера та складається приблизно з 580 000 астероїдів.

Садиба сім'ї Косачів знаходилася на околиці села і налічувала 500 гектарів землі, включаючи ліси, ріллю та чотири гектари саду. Родина Лесі Українки наймала робітників для догляду за садибою. Легенди переказують, що на цій території може бути схований косачівський скарб.

Павло Григорович Тичина народився 27 січня 1891 року в селі Піски, що розташоване на живописній Чернігівщині. Його батько, Григорій Тимофійович, був не лише турботливим батьком, але й талановитим педагогом. Маленький Павлусь проводив години, сидячи на печі, слухаючи, як батько розповідає дітям найцікавіші уроки. Саме там він вперше дізнався про дива поїздів та пароплавів, а також зрозумів величину сонця та невеличкість зірок. Це було його перше столітнє вікно в світ знань. І навіть у такий юний вік він вже намагався читати та вчився робити це самостійно. Ще одним даром батька був чудовий музичний слух і голос.

Мати Павла, Марія Василівна, була носієм багатьох казок та пісень. Маленький Павлусь неймовірно ласував її розповідями. Ввечері вся родина сходилася разом, батько грав на гармонії, а всі співали пісні. Такі вечори запам'яталися як часи радості і тепла.

Перші шкільні кроки Павло Тичина зробив у сільській школі, де він відразу відзначився музичним та вокальним талантом. Вчителька рекомендувала його батькам відправити його до монастирського хору в Чернігові, де він міг розвивати свій голос та музичні здібності. У майбутньому Павло Тичина розширив свій горизонт освіти в Чернігові, де навчався в семінарії, співав у монастирському хорі та навіть став керівником хору. Крім музики, він виявив

захоплення живописом та театром, завжди дотримуючись порядку в усьому, що робив.

У Чернігові, молодий поет зустрівся з великим українським письменником Михайлом Коцюбинським, який вперше назвав Тичину справжнім поетом.

Поезії Павла Тичини для дітей сповнені живим полум'ям любові до рідного краю та народу, з яким він пройшов півстоліття свого життя.

Вчитель:

- Чим прославили свій край ці люди?

Представник 2 групи. Нам було складно вибрати видатних серед діячів культури і мистецтва України, тому дізналися лише про 3 представників.

Виступ 2 групи «Діячі культури і мистецтва України».

Святослав Іванович Вакарчук - відомий музикант, вокаліст, і лідер рок-гурту "Океан Ельзи". Він є також композитором, громадським діячем, Заслуженим артистом України, народним депутатом України у 6-ому скликанні та кандидатом фізико-математичних наук.

Святослав Вакарчук народився 14 травня 1975 року у Львові в родині відомого професора фізики Івана Вакарчука. У своєму дитинстві він закінчив Львівську гімназію з поглибленим вивченням англійської мови та отримав срібну медаль. Він також вивчав гру на скрипці в музичній школі та грав на баяні. У шкільні роки він брав участь у комісії з веселощів та конкурсах, допомагав створювати

шкільний театр і активно займався баскетболом. У віці 15 років Святослав вирушив до Канади, де збагатив свою колекцію касет та записів рок-музики.

Святослав Вакарчук став відомим завдяки своєму творчості з гуртом "Океан Ельзи". Він не лише є засновником гурту, але і автором більшості текстів та музики, і незмінним лідером гурту. У 2005 році йому було присвоєно звання Заслуженого артиста України. В 2008-2009 роках він відомий також як народний депутат України.

Святослав Вакарчук володіє вільною володінням українською, польською, англійською та російською мовами. Він також входить до першої сотні найвпливовіших і найвідоміших людей в Україні за оцінкою тижневика "Кореспондент".

Андрій Кузьменко, більш відомий як Кузьма Скрыбін, народився на Львівщині і був особистістю, яка спалахувала життєрадісністю та талантом у різних аспектах. Відомий як музикант, він мріяв виконувати роль водія сміттєвоза, вважаючи це роботу романтичною. Кузьма був особистістю з унікальним почуттям гумору та життєрадісним підходом до багатьох речей. Любов до музики в нього завдячувала його мамі, яка була вчителкою музики. Вже в 19 років Кузьма написав свою першу пісню, і в 21 рік він з друзями заснував групу "Скрыбін". Починаючи як музикант, в майбутньому він також реалізував себе як телеведучий та шоумен. Цікаво, що свої перші пісні він писав англійською мовою, і завжди мріяв про мир.

1 лютого 2015 року, на честь 25-річчя гурту "Скрыбін", відбувся концерт у їхньому місті. Але найвеличніша трагедія сталася 2 лютого, коли Кузьма потрапив у смертельне ДТП, виїжджаючи з концерту. Його надзвичайно

обдарований життєвий шлях завершився рано, залишивши світ без талановитого музиканта та унікальної особистості.

Вчитель:

- Що об'єднує цих людей?

- Чим вони прославили свій край?

Виступ творчої групи. Виконання пісні «Моє ім'я Україна».

Моє ім'я –

Батьківщина. Лелеки

легке крило.

Моє ім'я –

Україна. І сонечка

тепло.

Моє ім'я –

Вишиванка. Я хрестик

на полотні. Моє ім'я –

синє небо. Я сонях

малий під ним. Татові

слова.

Україна – це я.

Мамині пісні.

Україна – це

ти.

Моє ім'я – Степ

широкий. Моє ім'я –

Хліба смак.

Останній шкільний

дзвіночок. Над сивим

Дніпром туман.

Моє ім'я – то Надія.

Моє ім'я – то Любов.

Моє ім'я – чиста

мрія. І віра, що з

нами Бог. Татові

слова.

Україна – це

я.

Мамині пісні.

Україна – це ти. (2 хв.)

Фізкультхвилинка

Встаньте, діти,
посміхніться, Землі нашій
поклоніться

За щасливий день вчорашній.

І до сонця потягніться.

В різні боки
нахиліться. Веретеном
покрутіться.

Раз присядьте, два
присядьте. І за парти тихо
сядьте.

Представник 3 групи. Наша група для дослідження вибрала славетних українців серед науковців.

Виступ 3 групи «Славетні українці серед науковців».

Олександр Миколайович Поль народився 1 вересня 1832 року в селі Малоолександрівське Верхньодніпровського повіту на Катеринославщині. Ця визначна постать в історії України та розвитку гірничої справи залишила глибокий слід.

Під час своїх археологічних експедицій, Олександр Миколайович натрапив в Дубовій балці, недалеко від Кривого Рогу, на великі залізні руди. Знайдені поклади були вражаючі за своєю розміром та обсягом. Окрім залізної руди, тут було знайдено мармур, порфір, гірський льон, аспід і інші корисні мінерали. Перекоаний у промисловому значенні цього родовища, Олександр Поль купив Дубову балку та взяв її в оренду на 99 років разом із криворізькими рудними покладами.

О. Поль віддав цілі 15 років свого життя на дослідження криворізького залізорудного родовища та витратив понад 150 тисяч карбованців, більшість з яких були взяті ним у кредит. Це завдало серйозної шкоди його матеріальному та фізичному стану, і вже після цього він не зміг оговтатися. Проте, в 1881 році, ще за його життя, було розпочато промисловий видобуток руди у Кривому Розі.

Хоча у молодості Олександр Миколайович отримав значний маєток та успішно управляв господарством, він залишився бідним наприкінці свого життя, передаючи усе на загальне добро. Його життя завершилося 26 липня 1890 року внаслідок розриву серця. Його поховали на Севастопольському кладовищі у Скатеринославі. О. М. Поль залишив незірковий слід у гірничій справі Криворіжжя та став основоположником цієї індустрії, названим степовим Колумбом, як його називають нащадки.

Олег Антонов (1906-1984) - це історична фігура в галузі авіаційного дизайну та конструювання. Він відомий як легендарний авіаконструктор, який створював найбільші транспортні літаки світу.

Після закінчення Саратовської трудової школи у 1922 році, Олег Антонов розпочав свою кар'єру як конструктор планерів. З 1933 року він очолив планерний завод у Тушино, де під його керівництвом було створено приблизно 30 різних типів безмоторних літальних апаратів.

Під час Великої Вітчизняної війни він розробив багатомісні транспортно-десантні планери А-7 та РФ-8 для перевезення техніки, бойового спорядження та військового особового складу.

З 1977 року Олег Антонов також працював завідувачем кафедри літаків у Харківському авіаційному інституті. Протягом свого життя він створив понад 50 типів планерів і понад 20 типів літаків. Від відомого кукурузника АН-2, спочатку задуманого для сільськогосподарського використання, він розробив різні багатоцільові літаки, включаючи велетня Руслан, призначеного для перевезення важкого вантажу на великі відстані з вражаючою швидкістю.

Олег Антонов був нагороджений численними орденами та медалями, включаючи Золоту медаль імені А. Н. Туполева, та відзначився лауреатом премії імені М. К. Янгеля. Його великий внесок в авіаційну індустрію

вшановується і нагороджується премією імені О. К. Антонова, створеною Президією НАН України.

Вчитель:

- Що об'єднує цих людей?

- Як вони прославили Україну?

Представник 4 групи. Наша група підготувала цікаві повідомлення про відомих українських спортсменів.

Виступ 4 групи «Спортсмени - рекордсмени».

Яна Клочкова - видатна українська плавчиня, яка стала чотириразовою олімпійською чемпіонкою та встановила багато рекордів. Ось докладніше про її життя та спортивну кар'єру:

Народилася 7 серпня 1982 року в місті Сімферополь, в спортивній родині. Її батьки, Олександр Васильович Клочков і Олена Валентинівна Клочкова, були також спортсменами з легкої атлетики.

Яна розпочала займатися спортивною гімнастикою у віці 4 років, а потім спробувала художню гімнастику. Проте через свою статуру виявилася непридатною для цього виду спорту.

У 1989 році, в 7-річному віці, вона почала займатися плаванням під керівництвом тренерів Ніни і Олександра Кожухів. Пізніше вона переїхала до Харкова, а потім до Києва для подальшого розвитку спортивної кар'єри.

Яна Клочкова досягла багатьох великих досягнень у своїй кар'єрі, включаючи золоті медалі на Олімпійських іграх у Сіднеї (2000) та Афінах (2004) у дисципліні комплексного плавання на дистанціях 200 та 400 метрів. Вона також отримала срібну медаль у запливі на 800 метрів вільним стилем під час Олімпіади в Сіднеї.

Яна Клочкова стала першою українською спортсменкою, яка завоювала чотири золоті медалі на Олімпійських іграх.

Під час своєї спортивної кар'єри вона встановила 50 рекордів України.

У січні 2008 року Яна Клочкова оголосила про завершення спортивної кар'єри і відхід зі спорту. У 2009 році відбулося офіційне "розставання з водою" під час першого етапу Кубка України з плавання в Харкові, яке відзначило завершення її спортивної кар'єри.

Яна Клочкова залишається видатною спортсменкою України та однією з найуспішніших плавчинь в історії українського спорту.

Євген Хітров - відомий український боксер, який здобув численні успіхи у боксі як на аматорському, так і на професійному рівні. Ось докладніше про його життя та спортивну кар'єру:

Народився 18 серпня 1988 року в місті Кривий Ріг.

В молодості він навчався в КЗШ № 4, і вже тоді виявив зацікавленість у фізкультурі.

Євген Хітров розпочав свою спортивну кар'єру в боксі на секції боксу у ДЮСШ № 10 у Кривому Розі. Його тренером був відомий тренер Сергій Криницький, який вчив Євгена бойовому духу та готовності до перемог.

Головний успіх Євген Хітров здобув на аматорському рівні, коли він переміг на чемпіонаті світу у 2011 році.

У жовтні 2013 року Хітров підписав контракт з американською професійною боксерською компанією і перейшов у професійний бокс.

Зараз Євген Хітров зі своєю дружиною Ольгою проживає у Брукліні, США, де він і тренується.

Євген Хітров є одним із видатних представників українського боксу та прославляє Україну на міжнародних спортивних аренах.

Вчитель:

- Про кого зі славетних спортсменів ви тільки що почули?

- У якому виді спорту прославився кожен із них?

IV. Закріплення вивченого матеріалу.

1. Інтерактивна вправа «Два, чотири, всі разом».

- Чим прославили Україну ці видатні люди? З'єднайте відповідні пари.

Яна Клочкова

конструктор літаків

Наталя Забіла

краєзнавець, дослідив

криворізьке залізорудне

родовище

Олег Антонов

письменниця

Олександр Польш

олімпійська чемпіонка, плавчиня

Петро Сагайдачний

основоположник української класичної

музики

Микола Лисенко

чемпіон з боксу

Євген Хітров

козацький гетьман

2. Виступ творчої групи. Вислови видатних українців.

Не страшно прибігти другим, страшно – не бажати прибігти першим

(С. Вакарчук).

Я – людина, і це мене багато до чого зобов'язує (В. Черняк).

Без ядра горіх ніщо, так само, як і людина без серця (Г. Сковорода).

Народ, що не знає своєї історії, є народ сліпців (О. Довженко).

**Любов – це насамперед відповідальність, а потім уже насолода,
радість (В. Сухомлинський).**

По-справжньому освічений той, хто вмів читати між рядками
(О. Сухомлин).

Хто не шукає своєї правди, буде ошуканий чужою (А. Коваль).

**Український народ не хотів ніколи підкорятися своїм, тому й був
підкорений чужими (Р. Коваль).**

У війні перемагають хоробріші, під час миру підліші
(Д. Корчинський).

Чим багатший внутрішній світ людини, тим вона бідніша
(О. Перлюк).

Віра в себе – таїна життєвих успіхів (Л. Силенко).

V. Підсумок уроку

- Кожна група разом з батьками провела велику пошукову роботу, систематизувала зібраний матеріал, який увійде у нашу папку «Славетні українці». Давайте завдяки методу **«Моя думка»** поділимося враженнями від роботи над нашим проектом.

1. Технологія «Моя думка»

- Сьогодні на уроці я зрозумів...

- Для майбутнього життя хочу взяти приклад з...

- В житті я хочу досягти...

- Кожна група виправдала мої надії і за виконану роботу отримує високі оцінки.